

**SPRÁVA O POĽNOSPÔDÁRSTVE A POTRAVINÁRSTVE V SLOVENSKEJ
REPUBLIKE ZA ROK 2010
(ZELENÁ SPRÁVA)**

1. Výkonnosť slovenskej ekonomiky a pozícia odvetvia pôdohospodárstva a potravinárstva

Vývoj slovenskej ekonomiky z makroekonomického pohľadu bol v roku 2010 charakteristický postupnou stabilizáciou a nastupujúcim rastom ekonomickej výkonnosti. Hlavné ukazovatele hospodárstva Slovenskej republiky sa vyvíjali, okrem zamestnanosti pozitívne, čo súviselo so zvýšením výkonnosti slovenskej ekonomiky, hlavne v dôsledku nárastu zahraničného dopytu. **Hrubý domáci produkt** vzrástol v bežných (4,5 %) aj v stálych (4,0 %) cenách.

Rastom pridanej hodnoty vzrástla aj **hrubá produkcia**. Tvorba **hrubého fixného kapitálu** sa zvýšila (3,1 %), najmä vplyvom vyššieho objemu nakúpených nových fixných aktív (o 0,4 %). Vzrástol celkový vývoz výrobkov (22,8 %), ako aj celkový dovoz výrobkov (25,5 %). Zo SR sa vyviezol tovar v hodnote 48,8 mld. € a doviezol za 48,7 mld. €, tým **zahraničný obchod SR** skončil druhý rok po sebe s aktívnym saldom, aj keď oproti roku 2009 s nižším objemom.

Historicky najnižšia **miera inflácie** dosiahla 1 % a medziročne klesla o 0,6 p. b. Zamestnaných bolo 2 317,5 tis. osôb, čo bolo menej o 48,3 tis. osôb (2 %) ako pred rokom, najmä v dôsledku poklesu počtu zamestnancov (o 47,6 tis. osôb) a podnikateľov (o 0,5 tis. osôb). Priemerná miera nezamestnanosti sa medziročne zvýšila na 14,4 %, z dôvodu nárastu počtu nezamestnaných, ktorých v roku 2010 bolo 389 tis. osôb. Pokles ponuky práce sa odrazil v znížení počtu voľných pracovných miest. **Priemerná nominálna mesačná mzda** zamestnanca sa zvýšila o 3,2 % na 769 € a reálna mzda o 2,2 %.

Kým väčšina ukazovateľov v hospodárstve SR vzrástla, v **pôdohospodárstve**¹ klesla. Znížila sa hrubá pridaná hodnota (16 %), medzispotreba (12,9 %), hrubá produkcia (5 %) a tvorba hrubého fixného kapitálu (2,6 %) a zamestnanosť (4,8 %). V **potravinárstve** vzrástla hrubá pridaná hodnota (25,6 %), hrubá produkcia (7,5 %) a medzispotreba (5,3 %), ale klesli tvorba hrubého fixného kapitálu (2 %) a zamestnanosť (5 %). V poľnohospodárstve aj potravinárstve vzrástla priemerná mzda pri poklese zamestnanosti.

V **zahraničnoobchodnej výmene** s poľnohospodársko - potravinárskymi výrobkami bolo dosiahnuté záporné saldo (-997 mil. €), aj keď v ekonomike SR zahraničný obchod skončil s aktívnym saldom 138 mil. €.

Podiel **pôdohospodárstva** na hospodárstve SR klesol pri všetkých základných ukazovateľoch. **Potravinárstvo** zvýšilo len podiel na hrubej pridanej hodnote a znížilo, pri ostatných makroekonomických ukazovateľoch, podiel na hospodárstve SR (tab. č. 1).

¹ pestovanie plodín, chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace; lesníctvo a ťažba dreva; rybolov a akvakultúra

Podiel pôdohospodárstva a potravinárstva na základných ukazovateľoch hospodárstva SR

Tabuľka č. 1

Ukazovateľ	Podiel v %		Rozdiel 2010-2009
	2009	2010	
Podiel pôdohospodárstva na:			
- hrubej pridanej hodnote (s. c.) ¹⁾	5,85	4,70	-1,15
- hrubej pridanej hodnote (b. c.) ¹⁾	3,94	3,84	-0,10
- hrubej produkcii (b. c.) ¹⁾	3,15	2,77	-0,38
- medzispotrebe (b. c.) ¹⁾	2,60	2,07	-0,53
- tvorbe hrubého fixného kapitálu (b. c.) ¹⁾	3,46	3,18	-0,28
- zamestnanosti ¹⁾	4,56	4,39	-0,17
- priemernej mzde ¹⁾ *	78,60	76,98	-1,62
Podiel výroby potravín a nápojov a tabak. výrobkov na:			
- hrubej pridanej hodnote (s. c.) ¹⁾	3,58	4,30	0,72
- hrubej pridanej hodnote (b. c.) ¹⁾	1,78	2,14	0,36
- hrubej produkcii (b. c.) ¹⁾	2,52	2,51	-0,01
- medzispotrebe (b. c.) ¹⁾	3,03	2,91	-0,12
- tvorbe hrubého fixného kapitálu (b. c.) ¹⁾	2,39	2,28	-0,11
- zamestnanosti ¹⁾	1,78	1,71	-0,07
- priemernej mzde ¹⁾ *	91,45	90,77	-0,68
Podiel zahraničného agropotravinárskeho obchodu na:			
- vývoze ²⁾	4,87	4,59	-0,28
- dovoze ²⁾	7,17	6,65	-0,52

Prameň: prepočty VÚEPP s použitím podkladov:

¹⁾ vypočítané z vyžiadaných údajov zo ŠÚ SR a z ich internetovej stránky; členenie podľa štatistickej klasifikácie OKEČ, okrem zamestnanosti a miezd, ktoré sú podľa SK NACE

²⁾ ŠÚ SR, rok 2010=predbežné údaje z apríla 2011

* pomer priemernej mzdy odvetvia k priemernej mzde v národnej ekonomike

Pozn.: podiel na zamestnanosti aj mzdách pre obe odvetvia je podľa klasifikácie SK NACE

s. c. (v tejto tabuľke aj k nej prislúchajúcej časti textu) = stále ceny vypočítané reťazením objemov k referenčnému roku 2000
Vypracoval: VÚEPP

Hlavnou príčinou oslabenia agropotravinárskeho komplexu v ekonomike SR nie je obnova rastu v iných odvetviach, ale skutočnosť, že pokračoval útlm poľnohospodárskej a potravinárskej výroby s nepriaznivým dosahom na celkový ekonomický a sociálny prínos týchto odvetví, čo nie je v súlade s programovými zámermi štátnej agrárnej politiky.

2. Ekonomická výkonnosť poľnohospodárstva a potravinárstva SR

Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárstvo dosiahlo za rok 2010 záporný **výsledok hospodárenia** pred zdanením (stratu) vo výške 41,7 mil. €. Úroveň straty bola medziročne nižšia o 71,1 mil. € (tab. č. 2, graf č.1). Bol to druhý stratový a najzložitejší rok v poľnohospodárstve od vstupu Slovenska do EÚ. Aj pri klesajúcej strate klesli výnosy aj náklady, ale tempo poklesu výkonu poľnohospodárstva sa medziročne spomalilo. Rýchlejší pokles nákladov ako výnosov bol výsledkom pokračujúcich úsporných opatrení v poľnohospodárskych podnikoch.

Základné ekonomické ukazovatele

v mil. €, index v %

Tabuľka č. 2

Ukazovateľ	2009	2010	Index 2010/2009	Rozdiel 2010-2009
Výnosy	1 965,9	1 767,5	89,9	-198,4
Náklady	2 078,7	1 809,2	87,0	-269,5
Výsledok hospodárenia	-112,8	-41,7	37,0	71,1

Prameň. ŠÚ SR, r. 2009 – Výkaz Roč 1-01, Roč 2-01-definitívne údaje, r. 2010 Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2010 -predbežné údaje

Vypracoval: VÚEPP

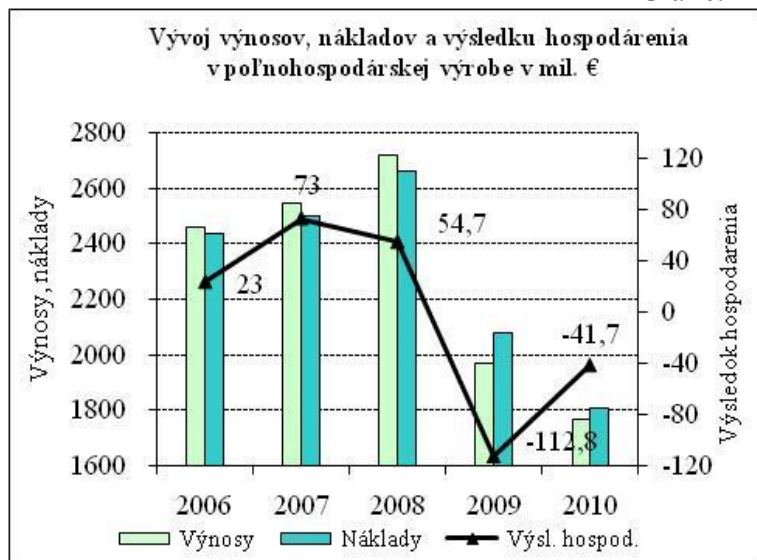
Výsledok hospodárenia ovplyvnili viaceré faktory, ale najmä:

- rýchlejší nárast realizačných cien poľnohospodárskych výrobkov (14,2 %) ako cien vstupov - dodávok do poľnohospodárstva (1 %),
- dosahy záplav počas roka, ktoré spôsobili výpadok produkcie,
- podporná politika, najmä priame platby ako dôležitá súčasť príjmov a zabezpečenia úverov.

Klesajúci trend výnosov bol spôsobený nižšou produkciou, ktorá bola nahrádzaná narastajúcimi dovozmi. Išlo nielen o doplnkové sortimenty, ale o rozhodujúce množstvá komodít, napr. bravčového a hydinového mäsa. Celkové výnosy a náklady boli najnižšie za posledných sedem rokov a dosiahli len 65 % výnosov z predkrízového obdobia a historicky najnižšiu úroveň po roku 1990. Len 66 % podnikov bolo ziskových. Podniky optimalizovali rozsah nákladových faktorov a často v snahe vykázat aspoň minimálny účtovný zisk kvôli úverovým podmienkam, nároku na podporné zdroje, utlmovali alebo sčasti likvidovali, výrobu a jej nákladové faktory, predovšetkým intenzifikačné vklady do rastlinnej výroby, ale znižovali aj stavy hospodárskych zvierat a prepúšťali pracovníkov a znižovali mzdy a odmeny. Investičné aktivity v Programe rozvoja vidieka v predchádzajúcich rokoch, prispeli k obnove materiálo-technickej základne a odrazili sa v úspore pracovných síl aj v roku 2010.

Významný podiel na výnosoch poľnohospodárskych podnikov dosiahli podpory zo zdrojov EÚ. Bez podpôr by bolo poľnohospodárstvo vysoko stratové. Podpory boli motivujúcim faktorom a finančným stabilizátorom poľnohospodárskych podnikov. Pri nízkej

Graf č. 1

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: VÚEPP

hladine odbytových cien poľnohospodárskych výrobkov spojených a pri vyšších cenách priemyselných vstupov a cenách služieb pre poľnohospodárstvo sú priame platby a ostatné podpory nevyhnutnou zložkou úhrady výrobných nákladov poľnohospodárov a udržania ich príjmov na sociálne prijateľnej úrovni.

Podobne, ako v minulých rokoch, aj v roku 2010 rozhodujúci význam v podpornej politike mali právne

nárokovateľné platby vrátane LFA (vysvetlenie skratiek je v prílohe č. 9), ktoré sú garanciou krátkodobých preklenovacích prevádzkových úverov z komerčných bánk. Došlo k výraznému zvýšeniu krátkodobej zadĺženosti väčšiny podnikov, pričom banky vyžadujú od podnikov garancie splátok úverov. Podporami poľnohospodárske podniky ručili a splácali úvery, čím si udržali ekonomickú bonitu na úverovom trhu, o čom svedčí aj nárast krátkodobých úverov (45,3 %) do tohto odvetvia (tab. č. 3) na prefinancovanie prevádzkového cyklu poľnohospodárskej výroby. To dokladá rastúci podiel bánk na podporách. Problematickými z hľadiska dostupnosti sú strednodobé a dlhodobé úvery, ktoré sa medziročne znížili, a tým celkové úvery do odvetvia poľnohospodárstva mierne klesli.

Zo zdrojov EÚ a národných zdrojov boli vyplatené poľnohospodárom v roku 2010 priame platby vo výške 90 % úrovne EÚ-15 (70 % EÚ-15 a 20 % ŠR SR - národná vyrovnávací priama platba). Úroveň priamych platieb, hradených z európskych zdrojov v roku 2010, ostala pod úrovňou podpôr starých členských krajín (EÚ-15) a spolu s vnútorným členením platieb EÚ medzi jednotlivé oblasti SR má vplyv na konkurencieschopnosť slovenských poľnohospodárov na európskom trhu.

Štruktúra úverov za poľnohospodárstvo

v tis. €, index v %

Tabuľka č. 3

Rok	krátkodobé	strednodobé	dlhodobé	Spolu
2009	139 780	138 961	116 646	395 387
2010	203 113	92 002	98 855	393 970
Index 2010/2009	145,3	66,2	84,7	99,6

Prameň: NBS mesačný výkaz o úveroch, Poznámka: Údaje zahŕňajú aj úvery za poľovníctvo a služby s tým súvisiace

Vypracoval: VÚEPP

Podľa právnej formy hospodárenia väčší podiel ziskových podnikov mali obchodné spoločnosti (73 %) ako poľnohospodárske družstvá (55 %). Diferencie pretrvávajú aj vo výsledku hospodárenia (tab. č. 4). Kým obchodné spoločnosti dosiahli spolu zisk (16,8 €·ha⁻¹ p. p.), poľnohospodárske družstvá stratu (-16,1 €·ha⁻¹p.p.). Obchodné spoločnosti dosahovali vyššiu efektívnosť hospodárenia a vyššiu tvorbu pridanej hodnoty. Významnou položkou výnosov v obchodných spoločnostiach boli aj tržby z predaja tovaru, ktoré boli takmer 12-krát vyššie ako v poľnohospodárskych družstvách.

Poľnohospodárskym družstvám a obchodným spoločnostiam sa poskytujú podpory za rovnakých kritérií a podmienok. V družstvách pretrváva vyššia zamestnanosť, a tým vyššia zaťaženosť pracovnými nákladmi. Obchodné spoločnosti boli viac zadĺžené, čo je dôkazom ich vyššej ekonomickej bonity voči bankám z hľadiska dosahovania zisku, a tým splácania najmä dlhodobějších úverov, ktoré nie sú kryté podporami z EÚ, naopak pri investičných podporách je potrebné vlastné spolufinancovanie.

Medzi právnymi formami hospodárenia tak poľnohospodárskymi družstvami ako aj obchodnými spoločnosťami sa prehlbujú podnikové diferencie. Diferencie medzi týmito formami hospodárenia sú spôsobené aj doznievajúcimi vplyvmi vzniku obchodných spoločností, ktoré sa väčšinou tvorili z bonitných častí majetku poľnohospodárskych družstiev bez prevzatia adekvátnych záväzkov voči bankám a obchodným partnerom, ako aj bez vyrovnania podielov.

Základné ekonomické údaje poľnohospodárskych podnikov – právnické osobyv €. ha⁻¹ p. p., v %

Tabuľka č. 4

Ukazovateľ	Právnické osoby			Poľn. družstvá			Obchodné spoločnosti		
	2009	2010	Index	2009	2010	Index	2009	2010	Index
Výsledok hospodárenia	-62,3	0,0	-	-99,6	-16,1	-	-23,0	16,8	-
Nákladovosť výnosov	103,5	100,0	96,6	108,0	101,2	93,7	100,5	99,2	98,7
Pridaná hodnota	99,8	190,2	190,6	78,2	180,9	231,3	120,9	197,8	163,6
Zadlženosť majetku v %	43,1	42,8	-	30,4	31,0	-	54,6	53,5	-
Neinvestičné podpory na ha p.p.	292	297	101,7	300	308	102,7	283	283	100,0
Podiel ziskových podnikov v %	56	66	-	39	55	-	67	73	-
Podiel neinvestičných podpôr na výnosoch v %	19,2	17,7	-	24,8	23,7	-	15,3	13,8	-

Prameň: Informačné listy 2009, 2010, CD MPRV SR, VÚEPP

Vypracoval : VÚEPP

Výsledky hospodárenia podľa krajov

Poľnohospodárstvo prešlo významnými zmenami, nielen z hľadiska jeho postavenia v národnej ekonomike, ale aj z hľadiska jeho významu na regionálnej úrovni. Pretrvávajú ekonomicko-sociálne diferencie medzi lepšími a horšími prírodnými podmienkami. Zmierňovanie regionálnych rozdielov prebieha veľmi pozvoľným tempom, keď podniky hľadajú možnosti zvyšovania výnosov z profitujúcich nepoľnohospodárskych činností. Napriek tomu je poľnohospodárstvo prínosom nielen v regionálnej zamestnanosti, ale aj vo fiškálnej politike, najmä pri plnení miestnych rozpočtov z výberu daní z nehnuteľností.

Z krajského hľadiska bol výsledok hospodárenia poľnohospodárskych podnikov diferencovaný (tab. č. 5). Tri kraje Slovenska súhrnne vykázali stratu a takmer polovica okresov bola stratová (mapa č. 1). Výsledok hospodárenia sa vo všetkých krajoch Slovenska medziročne zlepšil, resp. znížila strata, okrem Prešovského kraja. Najvyšší výsledok hospodárenia, v prepočte na ha p. p., dosiahol Banskobystrický kraj (25,1 €.ha⁻¹p.p.). Objemovo najviac straty vytvorili podniky v Trenčianskom kraji (-25,7 €.ha⁻¹p.p.). V Trnavskom (-11,5 €.ha⁻¹p.p.) a v Košickom kraji (-11 €.ha⁻¹p.p.) bola úroveň straty podobná. Nižšia úroveň výsledku hospodárenia bola dosiahnutá v podnikoch hospodáriacich v produkčných krajoch západoslovenského regiónu ako stredného a východného Slovenska.

Hodnota výroby sa medziročne zvýšila vo všetkých krajoch. Produkciu na ha p. p. nad priemerom Slovenska dosiahli kraje západného Slovenska. Podiel neinvestičných dotácií na výrobe v priemere na úrovni Slovenska predstavoval 31,6 %.

Najvyššia zamestnanosť bola v Trenčianskom kraji. Všeobecne v krajoch západného Slovenska bola vyššia zamestnanosť na 100 ha p. p. ako v krajoch stredného a východného Slovenska.

Ekonomické ukazovatele za poľnohospodársku výrobu podľa krajov

v €. ha⁻¹ p. p, podiel v %

Tabuľka č. 5

Kraj	Výsledok hospodárenia		Výroba		Neinvestičné dotácie		Podiel neinvestič. dotácií na výrobe v roku 2010	Počet pracov. na 100 ha p.p. v roku 2010
	2009	2010	2009	2010	2009	2010		
Bratislavský	-119,7	5,4	1 015	1 237	294	272	22,0	2,7
Trnavský	-121,9	-11,5	1 282	1 500	309	276	18,4	3,4
Trenčiansky	-86,1	-25,7	921	1 058	351	341	32,3	3,6
Nitriansky	-112,6	2,8	1 115	1 145	267	234	20,4	2,9
Žilinský	-28,7	4,1	516	579	378	375	64,7	2,7
Banskobystrický	-19,9	25,1	603	769	321	328	42,7	2,3
Prešovský	10,8	3,6	541	596	388	341	57,2	2,5
Košický	-29,8	-11,0	582	586	280	274	46,7	2,0
SR spolu	-62,3	0,0	836	938	318	297	31,6	2,7

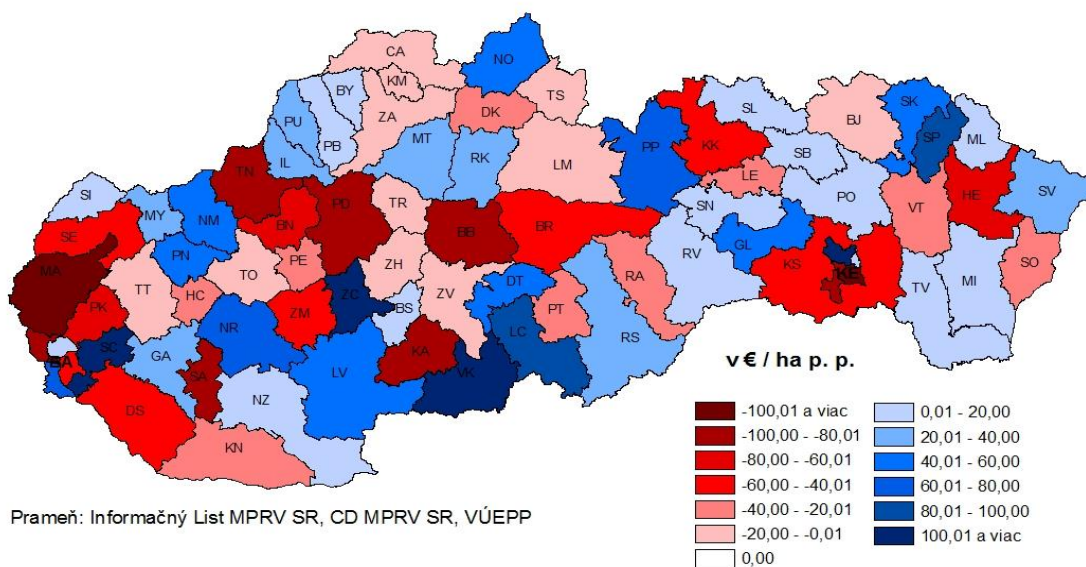
Prameň: Informačné listy, CD MPRV SR, VÚEPP

Poznámka: pôda podľa LPIS

Vypracoval: VÚEPP

Mapa č. 1

Výsledok hospodárenia za poľnohospodársku výrobu v roku 2010

Samostatne hospodáriaci roľníci (SHR) dosiahli kladný výsledok hospodárenia vo výške 35,5 €.ha⁻¹ p. p. a až 78,6 % ich bolo ziskových (vrátane osobného dôchodku). Po odpočítaní osobného dôchodku roľníka by SHR ako celok dosiahli stratu (-17,4 € ha⁻¹ p. p.). K lepšiemu výsledku hospodárenia prispeli bežné podpory. SHR sa vo výrobnej špecializácii zameriavali viac, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, na rastlinnú výrobu, z ktorej príjmy boli takmer 5,8-násobne vyššie ako zo živočíšnej výroby. Tržby vzrástli len v rastlinnej výrobe a v živočíšnej výrobe klesli.

Podnikateľská štruktúra sa výrazne nezmenila. Počet fariem v **poľnohospodárskej prvovýrobe** sa znížil (4 %), najmä v dôsledku poklesu činnosti SHR a poľnohospodárskych družstiev. Zvýšil sa podiel obchodných spoločností (11 %).

Pôda a vlastnícke vzťahy k pôde

Poľnohospodárska pôda dosiahla 1 945 386 ha a medziročne klesla o 0,5 % (10 617 ha) z dôvodu poklesu výmery trvalých lúk a pasienkov a trvalých porastov (tab. č. 6). Mierne vzrástla orná pôda. Prenajatá pôda predstavovala 90 % z celkovej pôdy.

Výmera pôdy v SR

v ha

Tabuľka č. 6

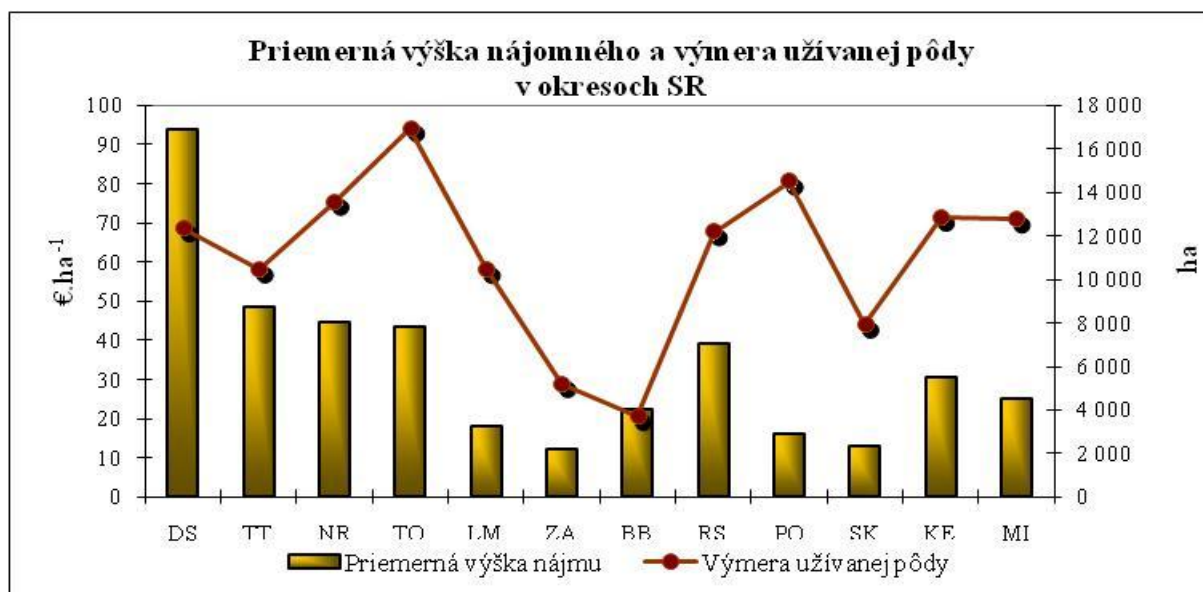
Ukazovateľ	2009	2010	Index 2010/2009
Poľnohospodárska pôda	1 956 003	1 945 386	99,46
v tom: orná pôda	1 356 937	1 359 958	100,22
trvalé porasty	26 425	25 960	98,24
ostatné plochy vrátane domácich záhradiek	32 125	32 130	100,01
trvalé lúky a pasienky	540 518	527 338	97,56

Prameň: ŠÚ SR, Využitie pôdy

Vypracoval: VÚEPP

Výška **nájomného** za pôdu sa pohybovala v rozpätí od 3,92 do 135,43 €. ha⁻¹ p. p. v závislosti od lokality (graf č. 2). Priemerná výška nájomného, odvodená zo sledovaného súboru VÚEPP, predstavovala 36,35 €.ha⁻¹ p. p. Priemerná **cena poľnohospodárskej pôdy**, určená na ďalšie poľnohospodárske využitie, hodnotou 1,00 €.m⁻² dosiahla 69,4 % z priemernej ceny všetkých predaných pozemkov. Najdrahšie sa poľnohospodárska pôda predávala v okrese Trnava, kde bola jej trhovú cenu 3,07 €.m⁻² a najlacnejšie v okrese Svidník za 0,07 €.m⁻².

Graf č. 2

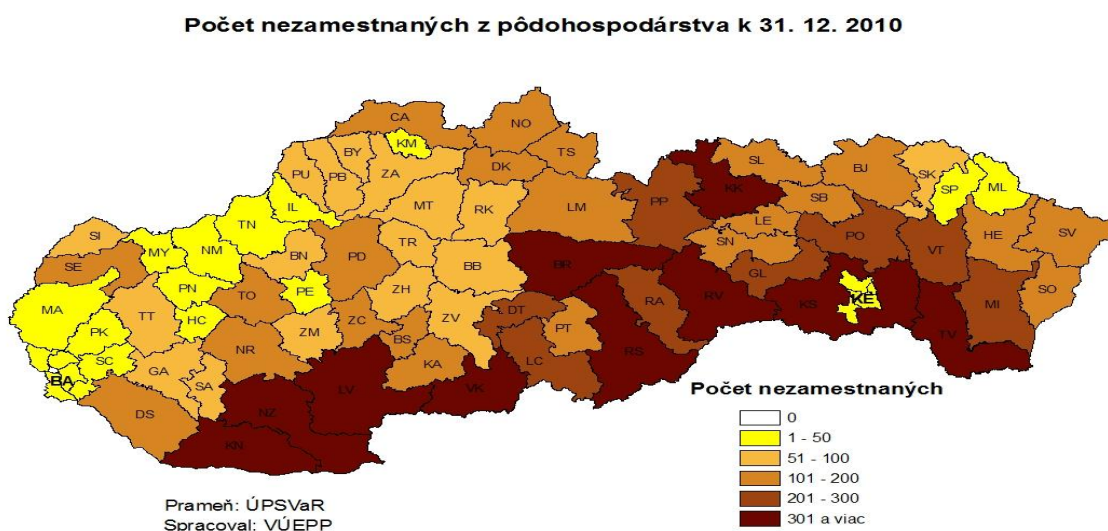

Prameň: dotazníkový prieskum VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

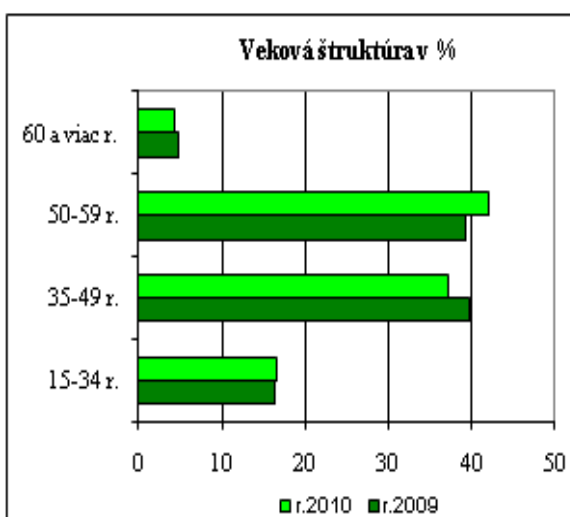
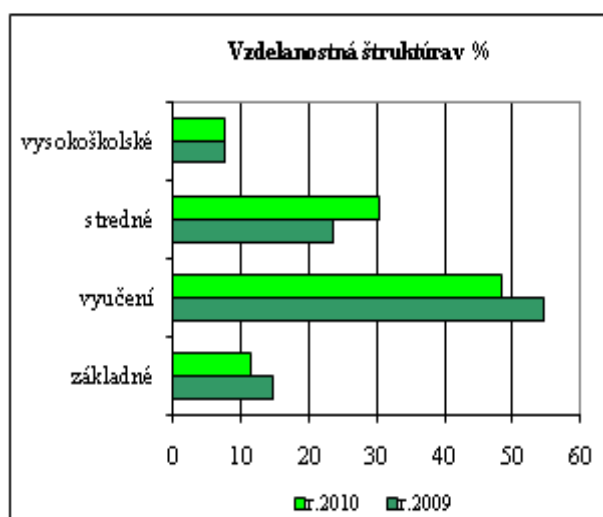
V roku 2010, podľa metodiky štvrťročného výkazníctva ŠÚ SR, **pracovalo v poľnohospodárstve 78,3 tis. osôb**. Podľa Výberového zisťovania pracovných síl ŠÚ SR to bolo 56,3 tis. pracovníkov, t. j. o 9 tis. osôb menej ako pred rokom. Z hľadiska vzdelania najvyšší podiel dosiahli osoby s učňovským vzdelaním (graf č. 3). Podielový medziročný pokles bol od roku 2000 najvyšší. Najviac klesol počet pracovníkov vo vekovej kategórii 35-49 rokov (graf č. 4). Podľa pracovného statusu 88,1 % tvorili zamestnanci a 11,9 % podnikatelia. Počet nezamestnaných z pôdohospodárstva je vyšší v južných okresoch celého Slovenska (mapa č. 2).

Mapa č. 2

Graf č. 3

Graf č. 4

V poľnohospodárstve sa **menej investovalo** ako v predchádzajúcom roku (o 5 %) a investície vzrástli len do budov a stavieb a do kultivovaných aktív a klesli do strojov.

Opotrebovanosť majetku takmer stagnovala a dosiahla 38,8 %. Výrazne kleslo obstaranie investícií zo zahraničných zdrojov.

Spotrebovalo sa menej vstupov v rastlinnej a v živočíšnej výrobe a znížila sa najmä spotreba **priemyselných hnojív** (9,6 %), ale vzrástla spotreba **chemických ochranných prostriedkov** (18,3 %).

Potravinárstvo

V roku 2010 dosiahol potravinársky priemysel (výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov) kladný **výsledok hospodárenia** pred zdanením vo výške 127,8 mil. € (tab.č.7).

Vývoj výsledku hospodárenia za výrobu potravín, nápojov a tabakových výrobkov

v mil. €

Tabuľka č. 7

Ukazovateľ	2009	2010	Index 2010/09	Rozdiel 2010-09
Výnosy	3 773,2	3 952,9	104,8	179,7
Náklady	3 577,0	3 825,1	106,9	248,1
Výsledok hospodárenia	196,2	127,8	65,1	-68,4

Prameň: Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2010, ŠÚ SR - predbežné údaje

Vypracoval: VÚEPP

Rozhodujúci podiel (99 %) na potravinárskej výrobe mali podniky s 20 a viac zamestnancami, ktoré tiež vykázali kladný výsledok hospodárenia na úrovni 116 mil. €. Tento medziročne klesol o 31,5 % (53 mil. €). Ziskových bolo 66 % podnikov. Všetky podniky boli ziskové len v odbore destilovania, úpravy a miešania alkoholu.

Najvyšší kladný výsledok hospodárenia za rok 2010 dosiahli odbory **spracovania a konzervovania ovocia a zeleniny** (27 mil. €), výroby kakaa, čokolády a cukroviniek (17,3 mil. €) a výroby pečiva a múčnych výrobkov (16,1 mil. €). Výsledok hospodárenia medziročne zlepšili len v odbore výroby vína, výroby piva a sladu a v odbore destilovania, úpravy a miešania alkoholu.

Stratové boli odbory výroby mliečnych výrobkov (1,4 mil. €) a výroby a prípravy krmív pre zvieratá (0,9 mil. €). Výsledok hospodárenia zhoršili najvýraznejšie odbor spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov a spracovania a konzervovania ovocia a zeleniny.

Nákladovosť výnosov vzrástla vo väčšine odborov, najvýraznejšie v spracovaní a konzervovaní mäsa a mäsových produktov, vo výrobe kakaa, čokolády a cukroviniek a najmenej vo výrobe a príprave krmív pre zvieratá. Znížila sa len vo výrobe vína a vo výrobe piva a sladu.

Výroba výrobkov, v hodnotovom vyjadrení, v odvetví vzrástla o 3,7 % na 2,7 mld. € vplyvom jej výraznejšieho nárastu vo výrobe vína (21,9 %) a aj vo výrobe piva a sladu (11,2 %) a vo výrobe mliečnych výrobkov (10,3 %). Najmiernejší nárast výroby výrobkov dosiahli odbory výroby pečiva a múčnych výrobkov a spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov. Výroba výrobkov klesla vo výrobe a príprave krmív pre zvieratá, v odbore destilovania, úpravy a miešania alkoholu, vo výrobe nealkoholických nápojov s

produkciou minerálnych vôd a iných fľaškových vôd a v spracovaní a konzervovaní rýb, kôrovcov a mäkkýšov.

Nepriaznivý bol vývoj pridanej hodnoty, ktorá v odvetví klesla o 12,2 %, najvýraznejšie vo výrobe kakaa, čokolády a cukroviniek. Najmenej klesla v odbore destilovania, úpravy a miešania alkoholu. Významný rast pridanej hodnoty bol vo výrobe vína a vo výrobe a príprave krmív pre zvieratá. Celkový majetok klesol (2,5 %) vplyvom poklesu obežného majetku.

V potravinárskom priemysle (výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov) pracovalo 36 865 **zamestnancov**, čo bolo o 4,6 % menej ako v roku 2009. Aj v organizáciách výroby potravín a nápojov (bez tabaku) s 20 a viac zamestnancami klesol priemerný evidenčný počet zamestnancov (fyzické osoby) o 1,6 tis. osôb t. j. o 5 % na 30 595 osôb.

Spotreba a bezpečnosť potravín

Znížili sa spotrebné výdavky obyvateľstva, avšak s nižšou dynamikou poklesu ako pred rokom. Stúpili výdavky na potraviny, nápoje a tabak (3,1 %). Podiel výdavkov obyvateľstva na potraviny, nápoje a tabak bez verejného stravovania, na celkových spotrebných výdavkoch dosiahol 28,1 %. Rýchlejšie rástli výdavky na alkoholické nápoje a tabak ako na potraviny a nealkoholické nápoje (tab. č. 8).

Podiel potravín, nápojov a tabaku na spotrebných výdavkoch

v %

Tabuľka č. 8

Klasifikácia COICOP	2007	2008	2009	2010
Potraviny a nealkoholické nápoje	24,5	24,6	24,2	24,8
Alkoholické nápoje a tabak	2,9	2,8	3,0	3,3
Potraviny, nápoje, tabak	27,4	27,4	27,2	28,1

Prameň: ŠÚ SR, prepočty VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Spotreba potravín sa medziročne znížila vo všetkých kategóriách okrem mlieka a rýb (tab. č.9). Spotreba mäsa, v hodnote na kosti, klesla o 2,1 kg. Už tretí rok po sebe sa znížila spotreba hovädzieho (o 0,2 kg) a bravčového mäsa (o 0,4 kg). Po minuloročnom náraste klesla aj spotreba hydinového mäsa o 1,6 kg. Pozitívnym trendom bol nárast spotreby mlieka a mliečnych výrobkov o 9,3 kg, nárast spotreby rýb o 0,4 kg a pokles spotreby tukov o 0,7 kg. Nepriaznivý pokles bol zistený v prípade zeleniny (7,7 kg), ovocia (1,8 kg), zemiakov (6,2 kg), obilia v hodnote múky (0,7 kg) i strukovín (0,1 kg).

Spotreba vybraných druhov potravín na obyvateľa v SR
v kg na osobu

Tabuľka č. 9

Druh potravín	Skutočnosť					Rozdiel 2010-09	ODP ³⁾	Prípustný interval racion. spotreby
	2006	2007	2008	2009	2009			
Mäso v hodnote na kosti	61,1	59,0	58,2	58,7	56,6	-2,1	57,3	51,6-63,0
Ryby	5,1	4,7	4,9	4,6	5,0	0,4	6,0	
Mlieko a mliečne výrobky	152,4	153,4	153,0	153,8	163,1	9,3	220,0	206,0-240,0
Obilniny v hodnote múky	84,8	85,0	84,2	81	80,3	-0,7	98,5	94,0-103,0
Tuky spolu	23,3	21,8	23,0	23,6	22,9	-0,7	22,0	19,8-23,1
Zemiaky	58,6	58,7	55,1	53,8	47,6	-6,2	80,6	76,3-84,9
Strukoviny	1,6	1,6	1,6	1,5	1,4	-0,1	2,6	2,1-3,2
Zelenina ¹⁾	88,0	88,4	100,6	102,5	94,8	-7,7	127,9	116,9-138,9
Ovocie ²⁾	54,0	60,3	65,0	55,3	53,5	-1,8	96,7	86,7-106,7

Prameň: Spotreba potravín, ŠÚ SR - údaje do roku 2009; údaj za rok 2010 = odhad ŠÚ SR,

¹⁾ zelenina a zeleninové výrobky v hodnote čerstvej

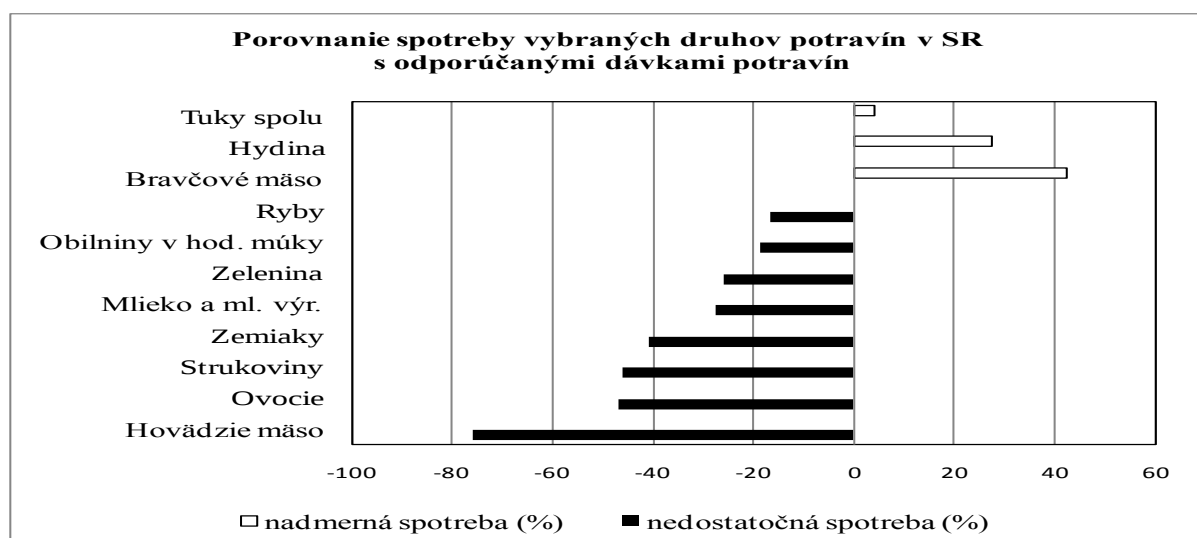
²⁾ ovocie a ovocné výrobky spolu v hodnote čerstvého sú bez spotreby orechov

³⁾ ODP = odporúčaná dávka potravín

Vypracoval: VÚEPP

Konzumácia vyššia ako odporúčané výživové dávky potravín, čiže **nadmerná spotreba**, bola pri bravčovom mäse, hydine a tukoch (graf č. 5). **Nedostatočná spotreba**, v dôsledku nižšej konzumácie, ako sú odporúčané výživové dávky potravín, bola pri hovädzom mäse, strukovinách, zelenine, zemiakoch, ovocí a mlieku a mliečnych výrobkoch, obilninách v hodnote múky a rybách.

Graf č. 5

Prameň: ŠÚ SR, rok 2010 - odhad, prepočty VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Spotreba mäsa na Slovensku má v porovnaní s najbližšími štátmi najnižšia a od roku 1990 klesajúci trend. Od roku 1990 sa znížila z 84 kg na osobu na súčasných 56,6 kg (Česko 78,8; Nemecko 90,0; Poľsko 75,3; Rakúsko 100 kg na osobu a rok). Podobne i v prípade konzumného mlieka má Slovensko najnižšiu spotrebu z porovnávaných štátov (okrem Česka) a jeho spotreba má tak isto klesajúci trend. Od roku 1990 bol zaznamenaný pokles zo 110,9 kg na osobu na súčasných 53,1 kg (Česko 59,8; Nemecko 62,6; Poľsko 75,0; Rakúsko 72,1 kg na osobu a rok).

Medzi priority SR a EÚ patrí aj **zabezpečenie ochrany zdravia a spotrebiteľa** z hľadiska **bezpečnosti potravín**. V roku 2010 bola frekvencia a intenzita úradných kontrol v súlade s Národným plánom úradných kontrol splnená. Úradná kontrola potravín, vykonávaná orgánmi Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR (MPRV SR) a orgánmi verejného zdravotníctva (MZ SR) bola zameraná na bezpečnosť potravín v celom potravinovom reťazci od primárnych výrobcov až po maloobchod.

Spolu bolo vykonaných 107 190 kontrol. Z celkového počtu 69 185 prevádzkovateľov potravinárskych podnikov skontrolovali orgány úradnej kontroly potravín (ŠVPS SR, RÚVZ) 54,9 % objektov. Bolo odobratých 36 676 vzoriek, z čoho 5 % nevyhovelo. Najviac vzoriek nevyhovelo z mikrobiologického hľadiska, z hľadiska označovania a fyzikálnochemických vlastností. Z celkového počtu 18 601 odobratých vzoriek ŠVPS SR nevyhovelo 3,8 % a regionálne úrady verejného zdravotníctva zistili pochybenia u 6,3 % vzoriek z 18 075.

3. Výroba a agropotravinársky trh

Hrubá poľnohospodárska produkcia za rok 2010 mierne vzrástla len v bežných cenách o 3,2 %, a to v dôsledku nárastu rastlinnej produkcie o 9,3 % a naopak poklesu živočíšnej produkcie o 3,8 %. V štruktúre produkcie prevládala rastlinná produkcia (56,5 %) pred živočíšnou (43,5 %).

Opačná tendencia bola pri hrubej poľnohospodárskej produkcii, ocenennej v stálych cenách, keď táto klesla o 12,8 %. Pokles bol spôsobený rýchlejšim poklesom rastlinnej produkcie (19,2 %) ako živočíšnej produkcie (6,3 %), čo ovplyvnilo aj štruktúru celkovej hrubej produkcie so zvýšením podielom živočíšnej produkcie (tab.č.10). Klesli stavy všetkých hospodárskych zvierat okrem oviec a sliepok. Najviac klesli počty ošípaných (7,2 %).

Hrubá poľnohospodárska produkcia

v mil. €

Tabuľka č. 10

Hrubá poľnohospodárska produkcia	2009	2010	Index 2010/2009	Podiel v %	
				2009	2010
v bežných cenách	1 644,1	1 696,8	103,2	100,0	100,0
z toho : rastlinná	876,2	957,9	109,3	53,3	56,5
živočíšna	767,9	738,9	96,2	46,7	43,5
v stálych cenách roku 2005	1 840,0	1 605,3	87,2	100,0	100,0
z toho : rastlinná	921,0	744,2	80,8	50,1	46,4
živočíšna	918,9	861,1	93,7	49,9	53,6

Prameň : ŠÚ SR, prepočty VÚEPP

Poznámka: rok 2010 - 2 odhad

Vypracoval: VÚEPP

Rastlinná výroba

Znížila sa výmera osiatych plôch (1,3 %), najmä pestovateľských plôch obilnín (7,0 %) a zemiakov (1,7 %). Vzrástla výmera kukurice na zrnó (28,7 %), cukrovej repy (11,1 %), olejní (3,1 %), strukovín na zrnó (32,2 %) a viacročných krmovín na ornej pôde (10,1 %).

V dôsledku nižších priemerných hektárových úrod medziročne klesla **produkcia** všetkých plodín s výnimkou cukrovej repy a strukovín spolu (tab.č.11, graf č. 6). Najvýraznejšie sa znížila produkcia jačmeňa (46,5 %), kukurice (37,7 %), zemiakov (41,7 %), pšenice (22,9 %), ostatných obilnín (29,5 %) a ovsá (28,8 %).

Pokles produkcie rastlinných komodít spôsobil aj podmáčanie pôdy a záplavy v máji a júni 2010. Zaplavené porasty boli z veľkej časti nepoužiteľné, napadnuté plesňami a chorobami a neboli vhodné na potravinárske ani krmivárske použitie.

Indexy medziročných zmien produkcie hlavných plodín

Tabuľka č. 11

Index	Obilniny	Z toho		Cukrová repa	Zemiaky	Repka olejná	Strukoviny	Zelenina
		pšenica	kukurica					
2009/2008	80,5	84,5	78,4	132,4	88,1	91,1	84,6	82,8
2010/2009	76,7	77,1	93,2	108,8	58,3	83,4	113,4	91,1

Prameň: Definitívne údaje o úrode poľnohospodárskych plodín, ovocia a zeleniny v SR, ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 6

Prameň: : Definitívne údaje o úrode poľnohospodárskych plodín, ovocia a zeleniny v SR, ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Pokles **živočišnej produkcie** bol dôsledkom nižšej výroby takmer všetkých jatočných zvierat (tab. č. 12, grafy č. 7, 8). Viac ako pred rokom sa vyrobilo len jatočnej hydiny, ovčieho mäsa, ovčieho mlieka a vajec. Produkcia bravčového mäsa takmer stagnovala a produkcia hovädzieho mäsa klesla (6 %). Tento vývoj bol dôsledkom miernejšieho poklesu počtov kusov hovädzieho dobytku (1 %) a rýchlejšieho poklesu ošípaných (7,2 %).

Indexy medziročných zmien produkcie hlavných živočíšnych komodít

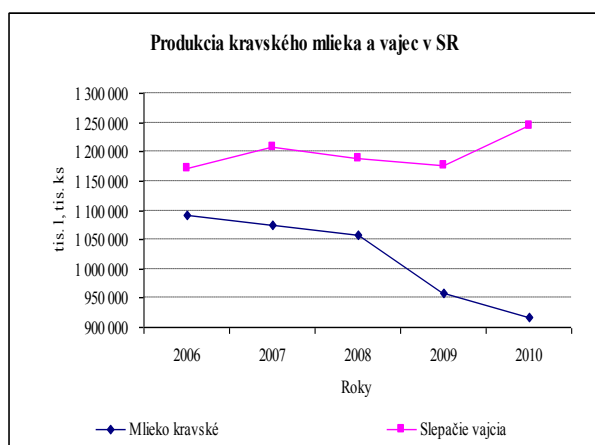
Tabuľka č. 12

Index	Jatočné zvieratá spolu	z toho			Kravské mlieko	Jatočná hydina	Konzumné vajcia	Ovčie mlieko	Ovčia vlna
		Hovädzí dobytok	Ošípané	Ovce					
2009/08	89,4	98,0	86,8	102,5	90,5	97,5	99,0	103,5	95,8
2010/09	98,7	94,0	100,1	111,3	95,9	111,3	105,8	101,3	91,4

Prameň: Živočíšna výroba a predaj výrobkov z prvovýroby, ŠÚ SR vrátane odhadu za samozásobenie

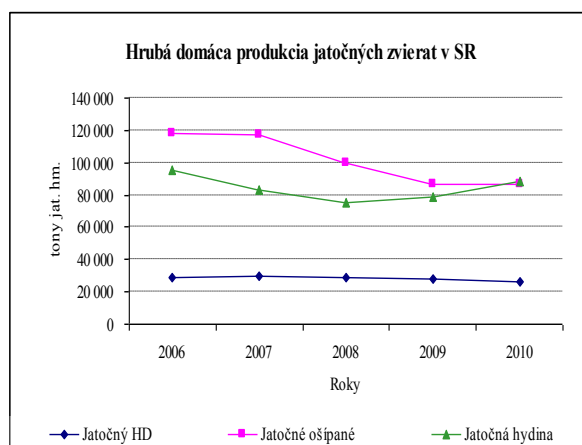
Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 7

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 8

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Cenový vývoj na agropotravinárskom trhu

Ceny vstupov sa medziročne zvýšili len o 1 %. K rastu indexu cien vstupov do poľnohospodárstva výrazne prispeli vysoké ceny pohonných látok a kŕmnych obilnín. Výrazne klesli ceny dusíkatých a kombinovaných hnojív, fungicídov a elektriny.

Ceny poľnohospodárskych komodít sa medziročne zvýšili o 14,2 %, čo bol najdynamickejší nárast v rámci potravinovej vertikály. Nárast bol ovplyvnený extrémnymi medziročnými cenovými výkyvmi na trhu s obilninami (31,8 %) a olejninami (45,4 %). Rekordne vzrástli ceny ovocia a zeleniny (29,4 %). Ceny živočíšnych komodít sa zvýšili len nepatrne o 1,1 %, a to predovšetkým vplyvom rastúcich cien kravského mlieka. Nepriaznivý cenový vývoj naďalej pretrvával na trhu s jatočnými ošípanými, hydinou a vajcami (tab. č.13, 14).

Indexy cien rastlinných výrobkov

Tabuľka č. 13

Index	Rastlinné výrobky spolu	Z toho:					Ovocie	Zelenina
		Obilniny	Strukoviny jedlé	Olejniny	Zemiaky	Cukrová repa		
2009/08	69,4	66,1	103,6	64,5	85,2	111,3	86,8	98,9
2010/09	130,3	131,8	111,0	145,4	136,9	86,5	129,4	117,3

Prameň: Indexy cien poľnohospodárskych výrobkov v SR, ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Ceny výrobcov potravín, nápojov a tabaku pokračovali v klesajúcom trende (2,3 %) aj v roku 2010. Najvýraznejší pokles cien zaznamenali výrobcovia mlynských a škrobových výrobkov (7,2 %). Medziročne vzrástli len ceny spracovateľov zeleniny a ovocia (2,3 %) a výrobcov mliečnych výrobkov a zmrzliny (1,9 %).

Indexy cien živočíšnych výrobkov

Tabuľka č. 14

Index	Živočíšne výrobky spolu	Z toho:						
		Jat. HD vrátane teliat	Jatočné ošípané	Jatočné ovce a jahňatá	Kravské mlieko	Jatočná hydina	Slepačie vajcia	Ovčie mlieko
2009/08	80,0	99,6	93,7	77,9	66,9	81,2	97,7	98,6
2010/09	101,1	100,0	93,6	102,1	108,0	99,4	93,7	103,6

Prameň: Indexy cien poľnohospodárskych výrobkov v SR, ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Spotrebiteľské ceny potravín a nealkoholických nápojov sa medziročne zvýšili o 1,6 % (tab. č. 15, graf č.9). Kým v predchádzajúcom roku, znižujúce sa ceny potravín a nealkoholických nápojov rast inflácie v SR tlmili, v roku 2010 ich cenový vývoj pôsobil proinflačne.

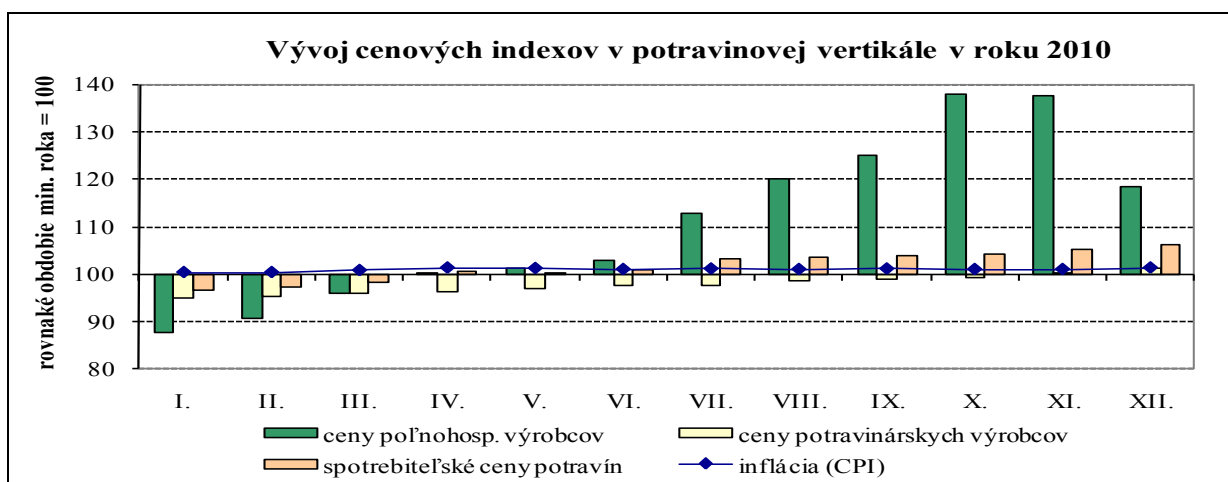
Vývoj súhrnných cenových indexov

Tabuľka č. 15

Index	Priemyselné výrobky	Vstupy do poľnohospodárstva	Poľnohospodárske výrobky	Potrav. výrobky a nápoje	Spotreb. ceny potravín a nealko nápojov	Inflácia (CPI)
2009/08	97,5	84,6	75,4	93,4	96,8	101,6
2010/09	97,2	101,0	114,2	97,5	101,6	101,0

Prameň: Indexy cien priemyselných výrobcov, pitnej a odvádzanej vody v SR, Indexy cien poľnohospodárskych výrobkov SR, Indexy cien poľnohospodárskych výrobkov SR, Indexy cien vstupov do poľnohospodárstva, ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 9

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Výroba potravín

Index priemyselnej produkcie (IPP) Tabuľka č.16

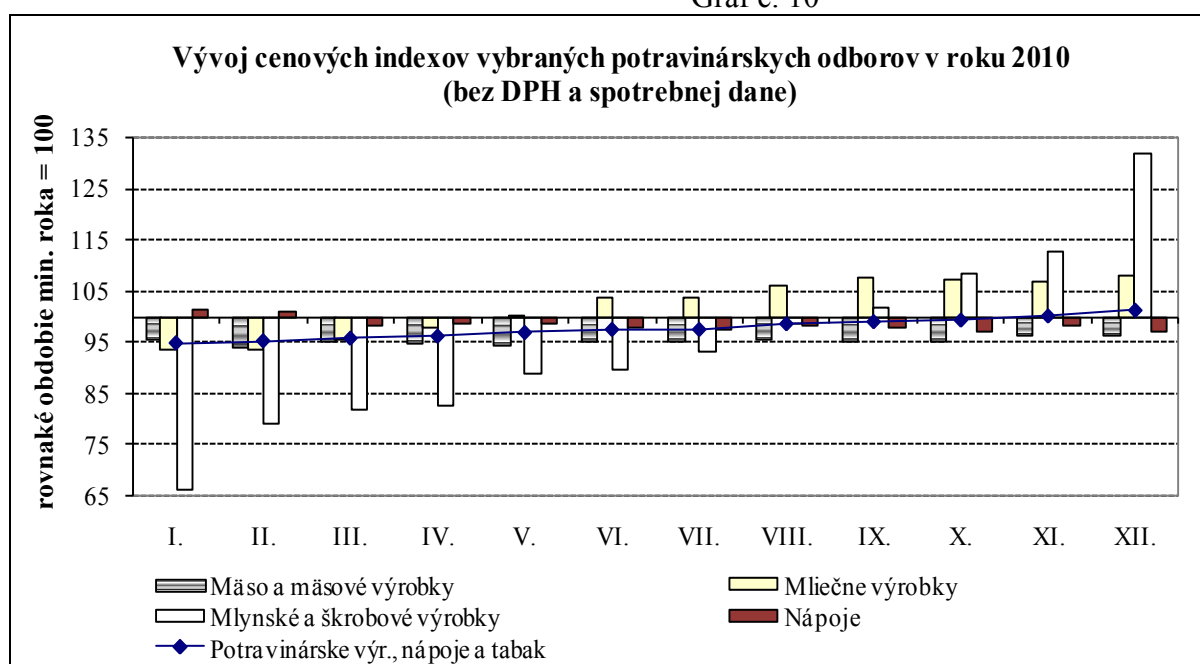
IPP (rovnaké obdobie minulého roka = 100)	2008	2009	2010
očistený o vplyv počtu pracovných dní	98,5	94,6	100,4
neočistený o vplyv počtu pracovných dní	98,6	94,6	100,4

Prameň: ŠÚ SR - www.statistics.sk, z údajov aktualizovaných pre IPP, neočistený o vplyv počtu pracovných dní k 8.2.2011 a pre IPP očistený o vplyv počtu pracovných dní k 8.4.2011

Vypracoval: VÚEPP

Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov, meraná indexom priemyselnej produkcie, v roku 2010 vzrástla len mierne (tab. č. 16, graf č.10). Znížil sa však dopyt po potravinárskych výrobkoch, vyjadrený maloobchodnými tržbami (1,9 %).

Graf č. 10

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: VÚEPP

4. Rozvoj vidieka

Rozvoj vidieka na Slovensku napreduje aj prostredníctvom opatrení Programu rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 a Operačného programu Rybné hospodárstvo SR 2007 – 2013.

Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013 (PRV SR 2007 – 2013) sa vzťahuje na celé územie Slovenska. Nariadením rady (ES) č. 1698/2005 je definovaný konvergenčný cieľ, do ktorého patria územné jednotky na úrovni NUTS II: západné Slovensko, stredné Slovensko, východné Slovensko. Bratislavský kraj patrí do ostatných oblastí (mimo cieľa Konvergencia). V rámci **Operačného programu Rybné hospodárstvo SR 2007 - 2013** (OPRH SR 2007 - 2013) môžu získať finančné prostriedky všetky kraje Slovenska.

PRV SR 2007 - 2013 je financovaný z EPFRV a spolufinancovaný zo štátneho rozpočtu SR. Celková výška verejných finančných prostriedkov na sedemročné obdobie po

modifikáciách programu predstavuje 2 597 mil. € (EPFRV: 1 997 mil. €, štátny rozpočet SR: 600 mil. €).

K 31. 12. 2010 bolo v rámci všetkých výziev na projektové opatrenia osi 1, 2, 3 a 4 prijatých 9 536 žiadostí o nenávratný finančný príspevok a žiadaný príspevok predstavoval 2 267 mil. €. Z uvedeného počtu žiadostí bolo schválených menej ako polovica (46,4 %), t. j. 4 421 žiadostí vo výške 1153 mil. €. Kontrahovanie projektových opatrení predstavuje 83,1 % z limitov pre tieto opatrenia na celé programové obdobie.

V rámci neprojektových opatrení osi 2 bolo do 31.12.2010 prijatých 25 080 žiadostí a 22 182 schválených. K 31. 12. 2010 sa čerpali finančné prostriedky vo výške 607 mil. €, čo predstavuje 53 % z limitov verejných výdavkov na obdobie 2007 – 2013. Za celý program bolo prijímateľom k 31.12.2010 vyplatených 1 177 mil. € z verejných zdrojov. Vyplatená suma predstavuje 45,3 % z celkových limitov na programové obdobie 2007 – 2013.

Podľa pravidla čerpania n+2, keď členský štát musí najneskôr do konca druhého roka od prijatia záväzku zaslať žiadosti o platbu na Európsku komisiu vo výške tohto záväzku a po zohľadnení zálohových platieb, vyplýva že:

- záväzky na roky 2008 a 2009 sú vyčerpané,
- záväzok na rok 2010 je čerpaný do výšky 11,3 %.

V rámci opatrení PRV SR 2007 - 2013 boli významné aj agroenvironmentálne platby, ktoré prispeli k stabilizácii pridanej hodnoty, zisku a miernemu zvýšeniu priemernej výmery farmy. Produkcia sa oproti nepodporeným farmám, zvýšila iba v Žilinskom kraji. Podpora viedla k rastu zisku, resp. k jeho menšiemu poklesu ako u nepodporených fariem, najmä v menej produkčných oblastiach Slovenska.

V rámci implementácie OPRH SR 2007 - 2013 bolo prijatých 55 žiadostí o nenávratný finančný príspevok. Požadovaný príspevok z verejných zdrojov bol vo výške 6 227 tis. €. K 31. 12. 2010 PPA podpísala s prijímateľmi 47 zmlúv o poskytnutí nenávratného finančného príspevku v objeme schváleného príspevku vo výške 5 180 tis. €. Celkové kontrahovanie OPRH predstavovalo 27 % a čerpanie 2 687 tis. €, čo je 14,2 % z limitov verejných zdrojov na sedemročné obdobie. Vzhľadom na pravidlo čerpania n+2² je pôvodný záväzok EÚ na rok 2008 čerpaný na 99,96 %. Dôvodom nízkeho čerpania finančných prostriedkov v oblastiach mimo cieľa Konvergencia je nízky záujem potenciálnych prijímateľov o poskytovanú pomoc.

Zo strednodobého hodnotenia PRV 2007-2013 nezávislým hodnotiteľom vyplýva, že celkovo program pôsobí vyvážene, avšak pri podrobnejšom skúmaní vychádzajú disproporcie. Rozhodujúcou je nevyváženosť medzi prioritne riešenou podporou modernizácie a konkurencieschopnosti sektora a na druhej strane minimalisticky riešenou diverzifikáciou. Program tak celkovo nedostatočne využíva potenciál tvorby zamestnanosti.

V rámci podpory modernizácie prvovýroby a spracovania produktov sa slabším miestom programu ukazuje, že v PRV SR 2007 – 2013 sa v osi 1 neimplementovali opatrenia výlučne zamerané na výrobu produktov s vysokou pridanou hodnotou a vysokou kvalitou produkcie, napr. prostredníctvom zvýšenej podpory poľnohospodárov a potravinárov, ktorí sa

² Čerpanie finančných prostriedkov rozpočtových záväzkov operačného programu na roky 2007 – 2013 je možné podľa pravidla n+2 do dvoch rokov od ich prijatia.

zúčastňujú v schémach kvality potravín. Aktuálne je posúdiť prijaté kritéria tejto podpory, osobitne podmienky vysokého podielu tržieb z poľnohospodárskej výroby z celkových tržieb žiadateľa podpory.

Pri analýze všetkých podpôr (za všetky osi programu spolu) sa ukázalo, že najviac vyplatených prostriedkov (v prepočte na ha p. p.) išlo do severných a (v prepočte na obyvateľa) do východných oblastí Slovenska. Prevládajúce podpory z osi II kompenzujú väčšinové rozloženie projektových podpôr v juhozápadných a južných okresoch SR.

Implementácia integrovaného prístupu v rozvoji vidieka prístupom Leader sa v podmienkach SR za uvedené obdobie osvedčila, keď aktivizovala miestne partnerstvá a podporila ich tvorivú spoluprácu.

Jednoznačne ako nevhodné treba označiť rozhodnutie riadiaceho orgánu alokovať takmer celý programovaný rozpočet opatrenia hneď na 1., prípadne zakrátko sa opakujúcu 2. výzvu, ako sa udialo v prípade kľúčových opatrení 121-Modernizácia fariem, 123- Pridávanie hodnoty do produktov poľnohospodárstva a lesného hospodárstva a niektorých ďalších. V daných opatreniach tak bola schválená masa projektov, o ktorých nie je možné jednoznačne povedať, že boli schvaľované podľa kvality vypracovania a ich adekvátneho prínosu k rastu pridanej hodnoty žiadateľov, resp. daného odvetvia.

Podporené boli prevažne veľké projekty (nad 400 000 €), kým veľká časť menších poľnohospodárskych subjektov a SHR, ktorí žiadali podstatne menšie sumy podpory, sa k finančným prostriedkom nedostali.

Pri viacerých opatreniach aktuálne hodnotiace kritériá (kvantitatívne a kvalitatívne) nevytvárajú predpoklady pre jednoznačnú selekciu žiadostí, vznikajú nejasnosti a prideľovanie bodov je formálne, často nevystihuje kvality zámeru projektu. Riešením je analýza rizika pri prideľovaní bodov za projekt, ktorá by čiastočne eliminovala špekulatívne projekty a projekty s vysokým podielom mŕtvej váhy. V rámci nových výziev na projektové podpory z PRV 2007-2013 zväziť maximálny limit finančných prostriedkov na jeden projekt.

5. Regionálny rozvoj

Operačné programy, ktoré v programovom období 2007 – 2013 implementuje a riadi **Agentúra na podporu regionálneho rozvoja** (APRR), sú spolufinancované zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) a štátneho rozpočtu SR (ŠR). APRR zabezpečuje realizáciu Regionálneho operačného programu, Operačného programu Bratislavský kraj, operačných programov cezhraničnej spolupráce a plní úlohy v oblasti monitorovania a vyhodnocovania programov pomoci EÚ. APRR bola od 1. 7. 2010 organizačne začlenená pod MPRV SR.

Prostredníctvom **Regionálneho operačného programu** (ROP) je poskytovaná podpora, najmä na realizáciu investičných projektov v oblasti regionálnej infraštruktúry. Majoritnými prijímateľmi pomoci z ROP sú obce, mestá, vyššie územné celky a orgány štátnej správy. Zo súkromného sektora sú to výlučne subjekty, ktoré neboli zriadené s cieľom podnikania (napr. neziskové organizácie, občianske združenia a pod.). Do implementácie

ROP sú zapojené samosprávne kraje (7 VÚC s výnimkou Bratislavského samosprávneho kraja).

V rámci **Operačného programu Bratislavský kraj** (OPBK) sú prijímateľmi pomoci obce a mestá Bratislavského kraja, Bratislavský samosprávny kraj, Hlavné mesto SR Bratislava a jeho mestské časti, Združenia miest a obcí, subjekt správy bytového domu a mikro, malí a strední podnikatelia (MSP) s cieľom posilnenia konkurenčnej schopnosti regiónu rozvojom vedomostnej ekonomiky a budovaním regiónu atraktívneho pre život. Špecifické ciele OPBK sú napĺňané prostredníctvom dvoch prioritných osí - Infraštruktúra a Vedomostná ekonomika.

V rámci **programov cezhraničnej spolupráce** sú podporované projekty z ERDF a štátneho rozpočtu zúčastnených krajín, pričom APRR plní úlohy riadiaceho orgánu pre Operačný program cezhraničnej spolupráce Slovenská republika- Česká republika 2007 - 2013 a úlohy národného orgánu, resp. národného koordinátora pre Program cezhraničnej spolupráce Slovenská republika-Rakúsko, Program cezhraničnej spolupráce Maďarsko – Slovenská republika, Program cezhraničnej spolupráce Poľsko-Slovenská republika a operačného programu ENPI Maďarsko-Slovensko-Rumunsko-Ukrajina 2007 - 2013. Programy sú zamerané na zvýšenie úrovne hospodárskej a sociálnej integrácie v prihraničných oblastiach dotknutých krajín, posilnenie hospodárskej konkurencieschopnosti a zlepšenie dostupnosti prihraničných oblastí a zvýšenie sociálnej a kultúrnej súdržnosti dotknutých regiónov. Špecifikom programov voči iným národným operačným programom je podmienka spoločnej realizácie konkrétneho projektového zámeru minimálne dvoma projektovými partnermi z každej strany hranice a podmienka preukázateľného cezhraničného dosahu.

Celkovo v roku 2010 boli platobnou jednotkou APRR realizované platby prijímateľom pomoci na základe žiadostí o platbu systémom predfinancovania, zálohových platieb a refundácie v celkovej sume 299 553 906,08 €.

Podrobnejšie informácie k predmetnej problematike regionálneho rozvoja s uvedením stavu kontrahovania a čerpania príslušných programov za rok 2010 poskytuje príloha č. 5 tohto materiálu.

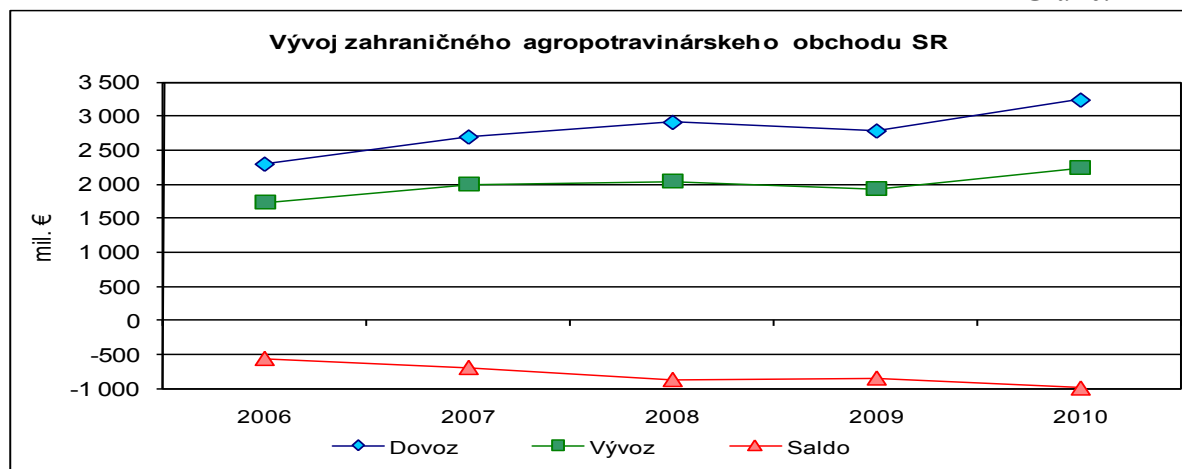
6. Zahraničný obchod

Vývoj zahraničného obchodu s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami bol ovplyvnený oživením tovarovej obchodnej výmeny. Dovoz potravinárskych výrobkov podstatne prevyšoval ich vývoz (tab.č.17, graf č.11). Vyššia dynamika rastu importu v porovnaní s exportom zhoršila **obchodnú bilanciu** na historicky najvyššiu hodnotu -997 mil. € (17,4 %).

V roku 2010 sme doviezli poľnohospodárske výrobky v celkovej hodnote 742,2 mil. €, čo bolo až o 162,8 mil. € (28,1 %) viac. Z toho predstavoval dovoz nahraditeľných poľnohospodárskych výrobkov 71,7 %. Podľa teritoriálnej štruktúry agroobchodu rozhodujúce postavenie mali naďalej členské krajiny EÚ. Najvýznamnejšou vývoznou komoditou, nielen z dôvodu exportu domácej produkcie, ale aj následným reexportom

dovozeného tovaru, bol repný cukor. Na strane dovozu dominovalo bravčové mäso. Rast deficitu bilancie spôsobili spracované potravinárske výrobky.

Graf č. 11

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Vývoj zahraničného obchodu v mil. €

Tabuľka č. 17

		2009	2010 ¹⁾	Index 2010/2009
Zahranický obchod	Vývoz	39 721	48 791	122,8
za SR spolu	Dovoz	38 775	48 654	125,5
HS 01 - 99	Obrat	78 496	97 445	124,1
	Saldo	946	138	14,6
z toho:				
agropotravinársky sektor	Vývoz	1 933	2 239	115,8
za SR spolu	Dovoz	2 782	3 236	116,3
HS 01 - 24	Obrat	4 715	5 474	116,1
	Saldo	-849	-997	117,4
v tom:				
zahraničný obchod	Vývoz	547	566	103,5
agrosektoru SR s ČR	Dovoz	695	700	100,7
HS 01 - 24	Obrat	1 242	1 267	102,0
	Saldo	-148	-134	90,5

¹⁾ Predbežné údaje (apríl 2011)

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Z hľadiska výrobkovej štruktúry, najvýznamnejšími **komoditami agrárneho vývozu** boli prevažne poľnohospodárske produkty: repný cukor, semená repky, čokoláda, syry a tvaroh, pšenica, nekoncentrované mlieko a smotana, hydinové mäso a kukurica. Naopak vo výrobkovej štruktúre **slovenského dovozu** poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov dominovali len spracované výrobky: bravčové mäso, syry a tvaroh, repný cukor, pekárske výrobky, káva, potravinové prípravky, hydinové mäso, čokoláda, sladené nealkoholické nápoje, cigarety, krmivá, víno a repkový olej.

V roku 2010 export u nás pestovaných poľnohospodárskych komodít mierneho pásma už v plnej miere eliminoval negatívnu obchodnú bilanciu s tzv. nenahraditeľnými komoditami. Z toho dôvodu rozhodujúci podiel na negatívnej obchodnej bilancii Slovenskej republiky mali spracované, potravinárske výrobky. Pokiaľ sa nezvýši výkonnosť a efektívnosť potravinárskeho priemyslu, zlepšenie tejto situácie nie je možné riešiť masívnym zvýšením poľnohospodárskeho vývozu, pretože bude viesť k ďalšej eskalácii potravinárskeho importu s vysokou pridanou hodnotou, kde bude základom surovina exportovaná zo Slovenska.

Miera závislosti SR na dovoze potravín zo surovín mierneho pásma, vzhľadom na prírodné a spoločenské riziká vo svete, je vysoká.

7. Výdavky rozpočtovej kapitoly MPRV SR

Výdavky do poľnohospodárstva a potravinárstva v roku 2010 len mierne medziročne vzrástli (0,1 %). Rozhodujúci podiel z ich objemu tvorili prostriedky z EÚ, a v nadväznosti na tieto zdroje boli rozpočtované aj prostriedky štátneho rozpočtu SR na spolufinancovanie (tab.č.19). Najväčší objem výdavkov (86,4 %) z celkových podpôr bol poskytnutý na rozvoj vidieka a na priame platby.

Celkové výdavky do poľnohospodárstva
v mil. €

Tabuľka č. 18

	2009			2010		
	EÚ	SR	Spolu	EÚ	SR	Spolu
Trhovo orientované výdavky	37,6	2,2	39,8	10,9	2,7	13,6
Priame platby:	227,0	137,1	364,1	243,7	93,9	337,6
- SAPS – jednotná platba na plochu**	192,6	27,4*	220,1	230,5	29,3*	259,8
- Doplnkové vyrovnávacie platby	-	107,4	107,4	-	64,6	64,6
- Ostatné priame platby (osôb. platba na cukor, energ. plodiny, ovocie, zelenina)	34,4	2,3	36,7	13,2	-	13,2
Rozvoj vidieka :	331,8	101,6	433,5	369,3	113,8	483,1
- Program rozvoja vidieka 2007 - 2013	327,7	100,1	427,8	367,8	113,3	481,1
- -- z toho LFA	81,9	20,5	102,4	81,4	20,8	102,2
- OP RH 2007 - 2013	0,5	0,2	0,6	1,5	0,5	2,0
- PRV SR 2004 - 2006	1,7	0,5	2,2	-	-	-
- SOP PaRV	2,4	1,0	3,4	-	-	-
Štátna pomoc	-	22,4	22,4	-	18,9	18,9
Všeobecné služby priamo z kapitoly MPRV SR	-	86,4	86,4	-	97,6	97,6
Spolu	596,4	350,4	946,8	623,9	326,9	950,8

Prameň: MPRV SR, Návrh záverečného účtu za rok 2009, Návrh záverečného účtu za rok 2010

* pohľadávka SR k EÚ, ** vrátane platieb na dojnice

Vypracoval: VÚEPP

Štruktúru platieb tvorili podpory v rámci rozvoja vidieka (50,8 %), priame platby (35,6 %) a ostatné druhy podpôr - štátna pomoc (1,9 %), všeobecné služby (10,3 %) a trhovu orientované výdavky (1,4 %).

Na rozvoj vidieka boli poskytnuté podpory z II. programového obdobia (Program rozvoja vidieka 2007 – 2013), kde bolo najviac podpôr (21 %) vyplatených na znevýhodnené oblasti (LFA).

Program rozvoja vidieka 2007 – 2013 sa realizoval prostredníctvom 4 Osí (tab. č. 20). Najviac podpôr (42 %) bolo poskytnutých v rámci Osi 2 (z nej najviac na opatrenia LFA a na agroenvironmentálne platby), a na Os 1 (37 %), z ktorej najvyššie čerpanie výdavkov bolo v rámci opatrení Modernizácia fariem.

Výdavky na priame platby tvorili druhý najväčší objem z celkových výdavkov. Boli poskytované vo forme jednotnej platby na plochu (SAPS), doplnkových národných priamych platieb a ostatných priamych platieb, ktoré zahŕňali osobitnú platbu na cukor, platbu na pestovanie energetických plodín, osobitnú platbu na ovocie a zeleninu a prechodnú platbu na rajčiaky. Boli vyplácané z Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF) a z prostriedkov štátneho rozpočtu SR.

V roku 2010 bol rozpočet na priame platby vo výške 70 % priemeru krajín EÚ-15. V schválenom rozpočte boli na národnú vyrovnávaciu platbu vyčlenené prostriedky vo výške 20 % (na rozdiel od možných 30 %), a tak priame platby spolu boli realizované do výšky 90 % priemeru krajín EÚ-15.

Najväčší objem prostriedkov z priamych platieb bol vyplatený na SAPS – Jednotnú platbu na plochu (tab. č. 21). V rámci národných doplnkových vyrovnávacích priamych platieb, financovaných zo štátneho rozpočtu, boli v roku 2010 poskytnuté prostriedky na VDJ, chmeľ a doplnková platba na plochu (žiadosti za rok 2009). Platby SAPS objemom viac smerovali do južných okresov západného Slovenska (mapa č. 3).

Výdavky na všeobecné služby sa podieľali na celkových výdavkoch 10,3 %, z ktorých najväčší podiel v rokoch 2009 a 2010 mali služby ústavov špecializovanej štátnej správy.

Štátna pomoc bola v roku 2010 poskytnutá vo výške 18,9 mil. €.

Čerpanie trhovu orientovaných výdavkov odráža meniacu sa situáciu na trhu s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami a v roku 2010 dosiahli TOV na celkových výdavkoch do poľnohospodárstva najmenšie zastúpenie (1,4 %).

Priame platby v mil. €

Tabuľka č. 19

	2009			Prevod do r. 2010	2010			Prevod do r. 2011
	EÚ	SR	Spolu		EÚ	SR	Spolu	
Jednotná platba na plochu								
- SAPS	192,62	27,44*	220,06	21,5	230,5	29,3*	259,8	29,9
Doplňkové národné								
priame platby, z toho:	-	107,36	107,36	5,3	-	64,6	64,6	9,2
Doplňková platba na plochu	-	44,78	44,78	-	-	2,9	2,9	-
- chmeľ	-	0,09	0,09	-	-	0,09	0,09	-
- VDJ	-	62,49	62,49	-	-	61,6	61,6	-
Ostatné PP (Osobitná platba na cukor, EP, ovocie, zelenina)	34,4	-	34,4	4,3	13,2	-	13,2	2,1
Ostatné priame platby								
pohľadávka k ost. PP	-	2,3	2,3	-	-	-	-	0,2
Spolu priame platby	227,0	137,1	364,1	31	243,7	93,9	337,6	41,4

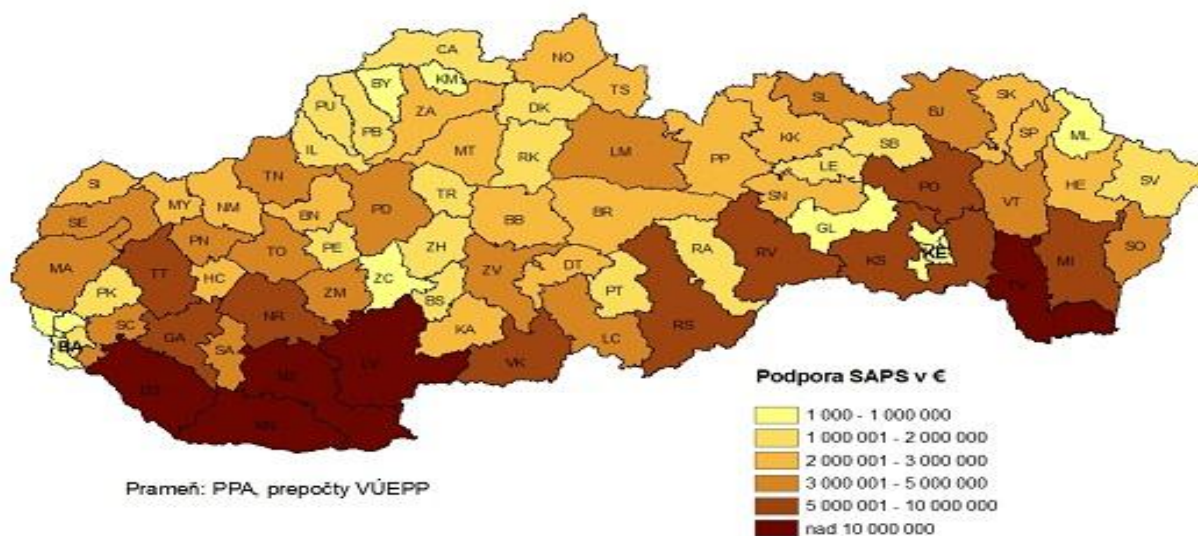
Prameň: MPRV SR, Návrh záverečného účtu za rok 2009, Návrh záverečného účtu za rok 2010

*Pohľadávka k EÚ

Vypracoval: VÚEPP

Mapa č. 3

Výška podpôr SAPS podľa okresov za rok 2010 v €

Vysvetlivka: SAPS - jednotná platba na plochu -Single Area Payment Scheme

Platby z Programu rozvoja vidieka 2007 – 2013 za rok 2010 v mil. €

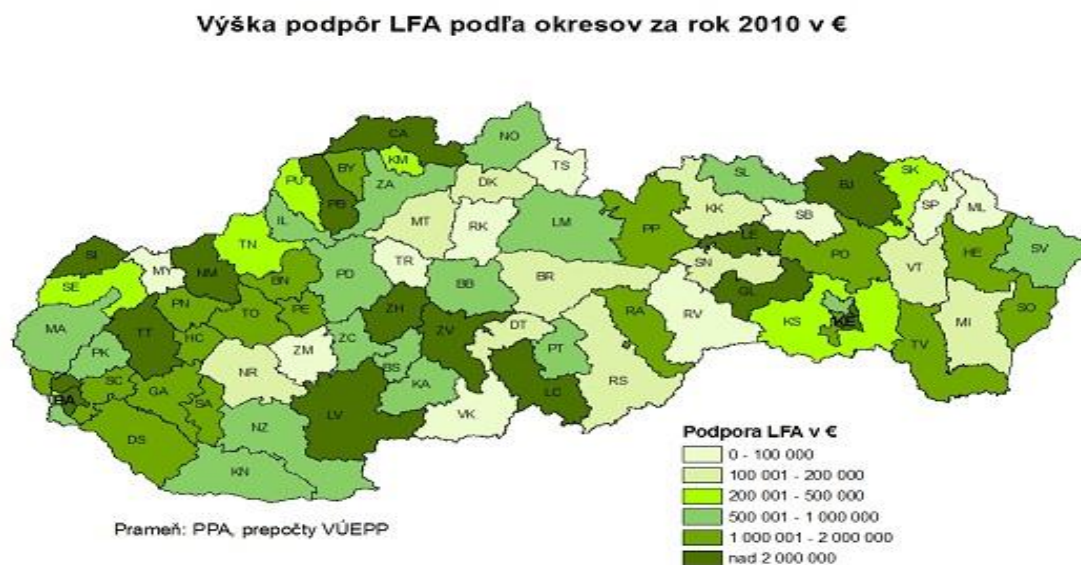
Tabuľka č. 20

PRV 2007 - 2013	EÚ	SR	2010
spolu Os 1	131,32	46,02	177,38
spolu Os 2	160,47	41,87	202,34
spolu Os 3	52,89	17,66	70,56
spolu Os 4	1,67	0,42	2,09
Spolu Os 1 - Os 4	349,43	106,99	456,42
Technická pomoc (čerpanie MPRV SR)	8,53	2,85	11,38
Pozemkové úpravy (MPRV SR)	9,81	3,47	13,28
Program rozvoja vidieka 2007 - 2013	367,77	113,31	481,08

Prameň: MPRV SR, Návrh záverečného účtu za rok 2009, Návrh záverečného účtu za rok 2010

Vypracoval: VÚEPP

Mapa č. 4

Vysvetlivka: LFA - znevýhodnené oblasti - less favoured area

Podpory na znevýhodnené oblasti (LFA) boli vyplácané takmer do všetkých okresov Slovenska (mapa č. 4), a to v závislosti od stupňa znevýhodnenia.

Platby pre znevýhodnené oblasti sa agropodnikateľom poskytujú diferencovane podľa objektivizovaných normatívov výnosov a nákladov v súlade so záväznými dokumentmi EÚ, a tieto platby nemajú ani sčasti nahrádzať, ale dopĺňať priame platby a iné podpory, poskytované agropodnikateľom v iných oblastiach.

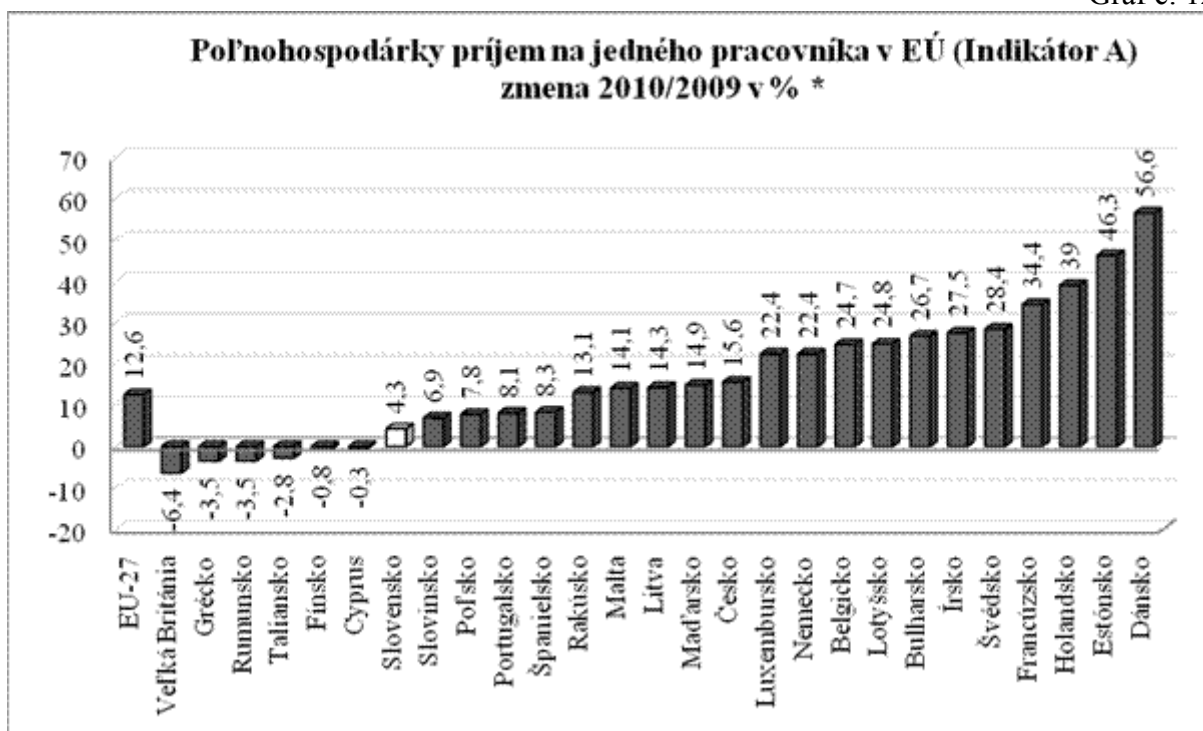
8. Ekonomika krajín Európskej únie

Poľnohospodársky príjem na jedného pracovníka v krajinách EÚ-27 (indikátor A) sa zvýšil v roku 2010 o 12,6 %, čo bolo viac ako v krajinách EÚ-15, kde vzrástol o 6 % (graf č.12). K rastu príjmu prispel rast hodnoty poľnohospodárskej produkcie v producentných cenách (4,3 %), a to tak rastlinnej (6,3 %), ako aj živočíšnej produkcie (2,4 %).

Poľnohospodársky príjem na pracovníka vzrástol v 21 a znížil sa v 6 krajinách EÚ. Najvyšší medziročný nárast bol v Dánsku (56,6 %), Estónsku (46,3 %), Holandsku (39 %) a Francúzsku (34,4 %). Slovensko zvýšilo príjem na pracovníka o 4,3 %, čo bolo najmenej z krajín V4. Najväčší prepád príjmu bol vo Veľkej Británii (6,4 %), Grécku (3,5 %), Rumunsku (3,5 %) a Taliansku (2,8 %).

Podľa posledných dostupných údajov za rok 2009 sa medziročne mierne znížila výmera **poľnohospodársky využívanej pôdy** (0,02 %) krajín EÚ-27 a dosiahla 178,4 mil. ha, čo bolo 41,3 % z celkovej pôdnej plochy krajín EÚ-27. Takmer 14,6 % poľnohospodárskej pôdy (26 mil. ha) sa nachádza v horských oblastiach, kde poľnohospodársku výrobu sťažuje ich znevýhodnenie. Až 71 % poľnohospodársky využívanej pôdy obhospodarovali krajiny EÚ-15.

Graf č. 12

Prameň: Eurostat, marec 2011, podľa odhadov poskytnutých jednotlivými členskými štátmi

*odhad z 8.3.2011

Vypracoval: VÚEPP

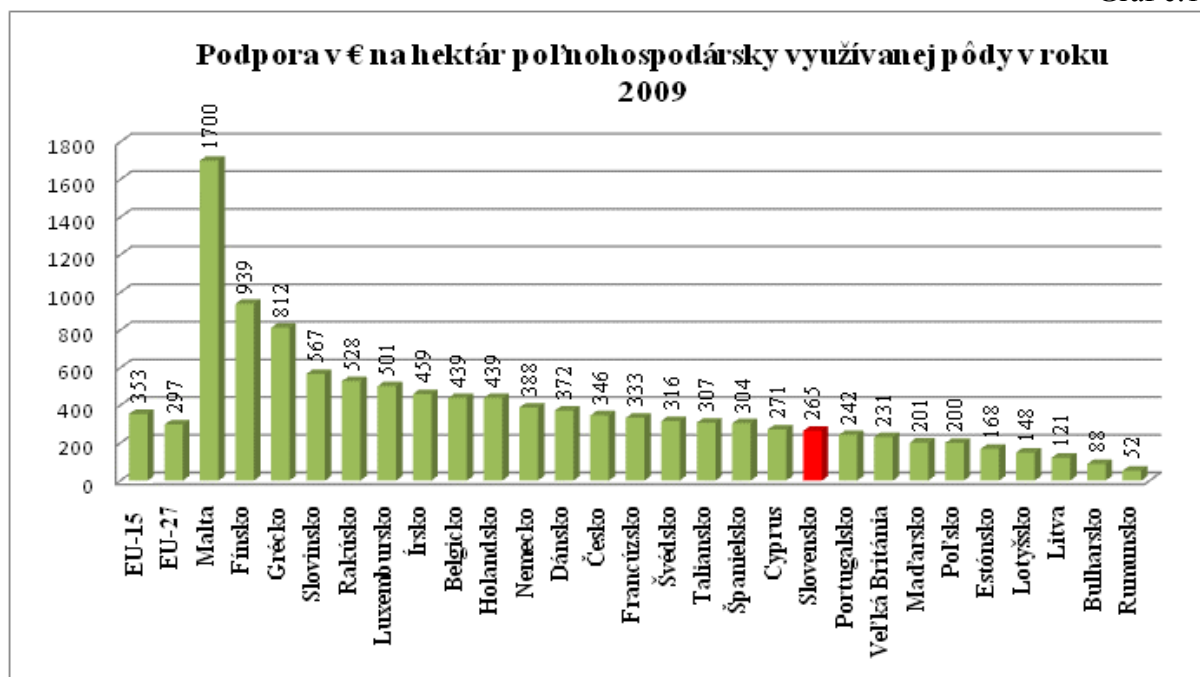
Najvyšší podiel na celkovej poľnohospodársky využívanej pôde krajín EÚ-27 dosiahlo Francúzsko (16,5 %), Španielsko (12,9 %), Nemecko (9,5 %) a Taliansko (7,5 %). Slovensko sa podieľalo len 1,1 %, podobne ako Holandsko (1,1 %). Viac ako 50 % podiel poľnohospodársky využívanej pôdy z celkovej plochy danej krajiny mali Veľká Británia

(72,5 %), Dánsko (62,5 %), Maďarsko (62,2 %), Írsko (59,6 %), Rumunsko (57,7 %), Francúzsko (53,5 %), Holandsko (51,4 %) a Luxembursko (50,6 %). Najnižší podiel mali Fínsko (6,8 %), Švédsko (6,8 %), Cyprus (16 %) a Estónsko (17,7 %).

Hrubá **pridaná hodnota** sa v krajinách EÚ-27 výrazne znížila (11,2 %) a dosiahla 126,8 mld. €. Až 85,3 % jej objemu vytvorili štáty pôvodnej EÚ-15, najviac Taliansko (17,4 %), Španielsko (16,8 %), Francúzsko (16,2 %) a Nemecko (10,2 %). Z ostatne pristúpených krajín do EÚ to bolo Rumunsko, ktoré sa podieľalo na hrubej pridanej hodnote EÚ 4,7 %.

Podpora poľnohospodárstva v krajinách EÚ-27 bola rozhodujúca aj v roku 2009, keď bolo alokovaných takmer 53 mld. €. Z celkovej podpory EÚ-27 bolo do pôvodných členských krajín alokovaných 84,3 %, t. j. 44,7 mil. €. Úroveň podpory v prepočte na ha poľnohospodársky využívanej pôdy dosiahla v priemere EÚ-27 krajín 297 € a EÚ-15 krajín 353,1 € (graf č.13). Objemovo najviac podpory z celkovej podpory EÚ-27 bolo alokované do produkčne rozhodujúcich krajín a to Francúzska (18,5 %), Španielska (13,8 %), Nemecka (12,2 %) a Veľkej Británie (7,6 %). Slovensko získalo 0,9 % z podpôr EÚ, čo bolo 264,6 € na ha p. v. p. a nachádzalo sa pod úrovňou priemeru krajín EÚ-27. Najmenej podpôr, v prepočte na ha p. v. p., malo Rumunsko (51,8 €) a Bulharsko (87,6 €).

Graf č.13

Prameň: Eurostat, Agricultural statistics, Main results 2008 - 2009, vydané 2010; Agriculture in the European Union, marec 2011

Poznámka: Podpory sú vyčíslené jednotnou metodikou pre štáty EÚ-27 podľa nariadenia EP a Rady ES č. 138/2004. Zahŕňajú vybrané podpory- SAPS, LFA, Agroenvironment, Natura 2000, Podpory na produkty
Vpracoval: VÚEPP

V poľnohospodárstve krajín EÚ-27 bolo **zamestnaných** 11,2 mil. osôb a ich počet sa medziročne znížil o 2,3 %. Aj keď počet zamestnaných každoročne klesá, dynamika poklesu sa v posledne sledovanom roku spomalila. Na celkovej zamestnanosti krajín EÚ-27 sa najviac podieľa Rumunsko (24,2 %), Poľsko (18,9 %), Taliansko (7,6 %), Španielsko (7,1 %) a

Francúzsko (6,8 %), čo súvisí s väčším počtom menších individuálnych hospodárstiev v týchto štátoch. V prepočte na 100 ha poľnohospodársky využívanej pôdy najviac osôb zamestnávala Malta (42), Cyprus (17,5), Slovinsko (17,5), Rumunsko (15,6), Grécko (15) a Poľsko (14,2). Na Slovensku dosiahla zamestnanosť 4,2 osoby na 100 ha p.v. p., čo bolo o 0,4 menej ako v predchádzajúcom roku. Z okolitých krajín slovenské poľnohospodárstvo zamestnáva menej pracovných síl ako Maďarsko (7,6), Rakúsko (4,8), ale viac ako Česko (3,8). Budúcnosť poľnohospodárstva môže byť ohrozená pokračujúcim klesajúcim trendom zamestnanosti.

Poľnohospodárska produkcia v krajinách EÚ-27 dosiahla 334,3 mld. €. Hodnota rastlinnej produkcie vzrástla najmä z dôvodu rastu cien (8,9 %), pri predpokladanom znížení objemu rastlinných komodít. Ceny rástli pri všetkých komoditách okrem olivového oleja. Najvýraznejšie rástli ceny olejnin (27,1 %), obilnín (22,5 %), zemiakov (13,1 %) a čerstvej zeleniny (9,0 %). Predpokladá sa zníženie objemu produkcie najmä cukrovej repy (6,8 %), zemiakov (6,7 %) a ovocia (4,0 %).

Hodnota živočíšnej produkcie sa zvýšila, tak v dôsledku nárastu producentských cien, ako aj nárastu objemu produkcie. Ceny rástli hlavne v prípade mlieka (9,4 %), oviec a kôz (7,0 %) a dobytky (0,4 %). U prasiat sa odhaduje pokles cien (2,6 %). Nárast objemu produkcie sa odhaduje hlavne v prípade mliečnych výrobkov (1,4 %), objem produkcie prasiat zostáva na takmer rovnakej úrovni (0,1 %), v prípade objemu produkcie dobytky sa očakáva mierny pokles.

Takmer 84,5 % produkcie EÚ vyprodukovali krajiny EÚ-15. Najväčšími producentmi boli Francúzsko (18,8 %), Taliansko (13 %), Nemecko (12,7 %) a Španielsko (11,2 %). Slovensko sa na európskej produkcii podieľalo 0,6 % s objemom necelých 1,9 mil. €. V prepočte na ha p.v.p., krajiny EÚ-27 dosiahli produkciu 1873,3 €, čo bolo o 15,9 € menej ako krajiny EÚ-15. Najvyššiu intenzitu produkcie na ha p.v.p. dosiahla Malta (13 100 €), Holandsko (11693,9 €) a Belgicko (5054,2 €) a najnižšiu Lotyšsko (474,1 €) a Litva (693,9 €). Úroveň produkcie na ha p.v.p na Slovensku dosiahla 962,7 €.

Na celkovej produkcii EÚ-27 sa najviac podieľali obilniny vrátane ryže (295,8 mil. t), kde najväčšími producentmi boli Francúzsko (23,7 %), Nemecko (16,8 %) a Poľsko (10 %). Najviac pšenice vyrobilo Francúzsko (27,6 %) a Nemecko (18,1 %). Ďalšou rozhodujúcou poľnohospodárskou komoditou bola cukrová repa, repka olejná, ošípané a hovädzí dobytok. Najviac cukrovej repy vyprodukovalo Francúzsko (33,1 mil. t), repky olejnej Nemecko (6,3 mil. t) a Francúzsko (5,5 mil. t). Zo živočíšnej produkcie to bolo bravčové mäso, ktorého sa najviac vyrobilo v Nemecku (5,2 mil. t) a Španielsku (3,2 mil. t). Najväčším producentom hovädzieho mäsa bolo Francúzsko (1,5 mil. t), Nemecko (1,2 mil. t) a Taliansko (1 mil. t).

9. Závery a odporúčania

Závery

- Účasť odvetvia sa na makroekonomických ukazovateľoch národného hospodárstva znížila. K zhoršeniu jeho ekonomickej pozície došlo hlavne pod vplyvom poklesu intenzifikačných vkladov do výroby a pretrvávajúcej odbytovej a krízovej finančnej situácie. V potravinárstve klesol zisk.
- Slovensko výrazne zasiahli nepriaznivé klimatické zmeny, ktorých následky sa prejavili na znížení poľnohospodárskej produkcie a poskytnuté štátne kompenzácie len čiastočne kryli vzniknuté škody.
- Na odstránenie následkov povodní a podporu prevencie proti povodňam MPRV SR, v rámci súčasného PRV SR 2007-2013, pripravilo implementáciu nového opatrenia 126 Obnova potenciálu poľnohospodárskej výroby poškodeného prírodnými katastrofami a zavádzanie preventívnych činností.
- Rok 2010 bol druhým rokom v slovenskom poľnohospodárstve od vstupu do EÚ, keď bol dosiahnutý stratový výsledok hospodárenia. Úroveň straty, aj keď sa medziročne znížila a väčšina podnikov bola zisková, nebola dosiahnutá vyrovnaná bilancia hospodárenia a celková strata bola vyššia ako zisk. Pokračovala pritom tendencia zvyšovania medzipodnikových rozdielov v hospodárskych výsledkoch vo všetkých oblastiach.
- Pri zvýšených výdavkoch do poľnohospodárstva z EÚ sa znížila jeho produkčná výkonnosť, keď celková poľnohospodárska produkcia mierne vzrástla len v bežných cenách (v stálych cenách roku 2005 klesla) z dôvodu výrazne vyšších cien, ale pri súčasnom poklese vyprodukovaných množstiev tak rastlinnej, ako aj živočíšnej produkcie.
- Súčasný systém podpôr EÚ, najmä na LFA, neviazaný na produkciu ale len na udržanie pôdy v dobrom stave, konzervuje pretrvávajúci produkčný úpadok poľnohospodárstva, keď poľnohospodári minimalizujú náklady a prechádzajú na extenzívne poľnohospodárstvo, čím čelia možným rizikám s výrobou a realizáciou produkcie. Uplatňovaný systém podpôr zakladá výrazné sociálne diferenciácie vidiekeho obyvateľstva.
- Pretrvával prepád živočíšnej výroby a poskytnutou podporou na VDJ (61,6 mil. €) sa nepodarilo stabilizovať stavy hovädzieho dobytku, ktoré sa medziročne znížili takmer o 5 tis. kusov, a to najmä dojné kravy o 3,2 tis. kusov.
- Výrazne klesol aj počet ošípaných o 53,6 tis. kusov.
- Domáca poľnohospodárska a potravinárska výroba je pod silnejúcim tlakom dovozu finálnych potravinárskych výrobkov, čo má za následok aj pokles domácej finálnej výroby a zvyšovanie podielu surovín a polotovarov v agro-potravinárskom vývoze“.
- Slovenské poľnohospodárstvo a potravinárstvo ustupuje od finalizácie vyrobenej produkcie. Je potrebné, aby sa vyprodukované poľnohospodárske suroviny spracovávali vo väčšej miere na Slovensku, čím sa zvýši pridaná hodnota a zamestnanosť.
- Klesajúca ponuka domácich produktov vytvárala predpoklady pre narastajúcu závislosť, nielen od dovezených komodít mierneho pásma, pre ktoré má Slovensko vhodné

podmienky na ich výrobu, ale mala vplyv aj na vývoz kvalitných slovenských výrobkov. Rozhodujúci podiel na zápornom salde zahraničného obchodu s agropotravinárskymi výrobkami má dovoz potravinárskych výrobkov, najmä nahraditeľných, ktoré sme schopní vyrobiť doma.

- Pretrváva nerovnosť vzťahov medzi poľnohospodárskou prvovýrobou, spracovateľským priemyslom a obchodnými reťazcami.
- V rámci PRV SR 2007 - 2013 boli podporené veľké projekty pre malý počet fariem, čím bola podporená len malá časť poľnohospodárskych subjektov a SHR, ktorí žiadali podstatne menšie sumy, sa k finančným prostriedkom nedostali. Z uvedeného dôvodu nebude dodržaný indikátor PRV SR 2007 - 2013 počet podporených projektov v opatrení.
- Finančné prostriedky vyplatené na opatrenie diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskej výrobe vo výške 3,568 mil. € nepriniesli dostatočné efekty najmä vo vidieckej zamestnanosti.
- Doteraz bolo z celkových limitov finančných prostriedkov (2,597 mld. €) v rámci PRV SR 2007-2013 vyčerpané 45,3 % vo výške 1,177 mld. €. Nenaplnili sa však v maximálnej miere ciele, ku ktorým sa SR zaviazala.
- Proces prideľovania a administrácie finančných prostriedkov z európskych zdrojov mal pochybenia identifikované kontrolami zo strany EÚ a prípadné finančné korekcie budú zaťažovať rozpočet SR.
- Napriek prijatým opatreniam na podporu zamestnanosti, v dobe doznievajúcej hospodárskej krízy, ktoré vláda SR schválila ešte v roku 2009 a vydala nariadenie vlády Slovenskej republiky, ktorým sa menilo a doplnilo nariadenie vlády SR č. 264/2009 Z. z. o podporných opatreniach v pôdohospodárstve, sa nepodarilo stabilizovať agrárnu zamestnanosť. Jej medziročný pokles svedčí nielen o nedocenenosti pracovnej sily, kde mzda je pod úrovňou priemerných miezd v národnom hospodárstve, ale aj nižšom záujme podnikania v tomto odvetví, o čom napovedá klesajúci počet podnikateľských subjektov.
- Podnikateľské prostredie nebolo stabilné a ovplyvňovali ho prírodné a obchodné riziká, prejavujúce sa dosahmi z prírodných katastrof a volatility trhov s poľnohospodárskymi komoditami.
- Vplyvom rôznych faktorov pretrvávala rozdielna ekonomická efektívnosť medzi právnymi formami hospodárenia, t. j. medzi poľnohospodárskymi družstvami, obchodnými spoločnosťami a samostatne hospodáriacimi roľníkmi. V PD je široká vlastnícka štruktúra, nižšia kapitálová vybavenosť a problémy so získavaním kapitálu nad rámec prevádzkových dotácií, nedostatočná majetková účasť zamestnancov na riadení a zveľaďovaní majetku družstva. Medzi právnymi formami hospodárenia tak poľnohospodárskymi družstvami ako aj obchodnými spoločnosťami sa prehľbujú podnikové diferencie.
- Ani v roku 2010 sa, pri realizácii štátnej poľnohospodárskej politiky nepodarilo splniť všetky zámery deklarované v programovom vyhlásení bývalej vlády, ktoré označilo pôdohospodárstvo za prioritu vládnej politiky (DPH na potraviny, daň z pozemkov).

- V decembri 2010 bola prijatá deklarácia, v ktorej EÚ predĺžila Slovenskej republike moratórium na zákaz predaja poľnohospodárskej pôdy cudzincom. Cena poľnohospodárskej pôdy na Slovensku je pod úrovňou cien štátov pôvodnej EÚ-15, čo by mohli využiť zahraniční investori. Nedoriešili sa vlastnícke vzťahy k pôde a pretrvával neusporiadaný stav v pozemkovom práve.

Odporúčania

V ďalšom období pri navrhovaní opatrení, resp. hľadani nástrojov pre zabezpečenie výkonnosti poľnohospodárstva a jeho konkurencieschopnosti na jednotnom trhu EÚ bude potrebné:

- na národnej úrovni vytvárať podmienky pre stabilizáciu poľnohospodárskej výroby, podporu zamestnanosti a na rozšírenie lokálneho, resp. regionálneho odbytu výrobkov, miestnych a regionálnych trhov s pozitívnym dopadom na zvýšenú predajnosť domácej produkcie a kvalitu vidieckeho života;

Návrh spôsobu riešenia:

Po dôkladnej analýze budú navrhnuté postupy vytvárania predmetných podmienok.

- využiť doplnkové národné priame platby na dosahovanie národných cieľov agrárnej politiky pri formulovaní podmienok pre poľnohospodárov;

Návrh spôsobu riešenia:

Pre uvedený účel budú aktualizované podmienky využitia národných priamych platieb.

- hľadať alternatívne riešenia podpôr pre stabilizáciu stavov hospodárskych zvierat, podporiť intenzitu živočíšnej výroby;

Návrh spôsobu riešenia:

Na základe vypracovanej analýzy budú navrhnuté alternatívne riešenia predmetných podpôr.

- presadzovať projekty podporujúce domácu produkciu, zamestnanosť a tvorbu pridanej hodnoty;

Návrh spôsobu riešenia:

Pri schvaľovaní projektov sa bude prihliadať na predpoklady splnenia predmetných zámerov.

- zjednotiť legislatívu slovenského agropotravinárstva s európskou legislatívou, najmä v oblastiach, kde predpisy pre slovenských výrobcov prevyšujú požiadavky EÚ;

Návrh spôsobu riešenia:

Zjednotenie legislatívy sa bude presadzovať na rokovaníach s EK prostredníctvom zástupcov SR.

- podporiť propagáciu predaja slovenských výrobkov v rámci Značky kvality a projektov pod záštitou MPRV SR;

Návrh spôsobu riešenia:

Bude vypracovaný postup realizácie podpory predmetnej propagácie.

- položiť akcent na zelený rast v agrosektore s ohľadom na environmentálne aspekty a vypracovať v blízkej budúcnosti jeho stratégiu, pričom sa prehodnotí rozsah a účelovosť ochrany prírody, aj vzhľadom na neustále znižovanie produkčného potenciálu pôdy, a zohľadnia sa náklady environmentálnych obmedzení,

Návrh spôsobu riešenia:

Zelený rast bude zabezpečovaný v rámci pripravovanej SPP do roku 2020.

- vytvárať priaznivé podmienky pre rozvoj aplikovaného výskumu a jeho prepojenie s výrobnou praxou.

Návrh spôsobu riešenia:

Vytváranie priaznivých podmienok bude zabezpečované v rámci pripravovanej rezortnej reorganizácie vedeckovýskumnej základne.

V nasledujúcich rokoch je potrebné v pôdohospodárskej politike položiť akcent na ekonomické opatrenia zamerané na (jednotlivé oblasti budú riešené zástupcami SR na rokovaní v rámci EK resp. bude vypracovaný postup ich riešenia na základe analýzy príslušnej problematiky):

- presadzovanie rovnakých podmienok a mechanizmov SPP po roku 2013 pre všetky členské krajiny EÚ, najmä riešenie zrovnoprávnenia úrovne poskytovania priamych platieb v rámci EÚ-27,
- upravenie vnútorného členenia podpôr v rámci priamych platieb podľa splnenia stanovených podmienok tak, aby sa zvýšila konkurencieschopnosť poľnohospodárstva,
- zameranie podpôr na aktívnych poľnohospodárskych výrobcov,
- zvýšenie poľnohospodárskej produkcie a jej spracovanie, čím by sa vytvorili podmienky pre vyššiu zamestnanosť v agrosektore (odhadom o 14,8 tis. osôb), najmä v produkčných oblastiach s dopadom na zníženie dovozu agropotravinárskych výrobkov (odhadom o 504 mil. €) a inflácie,
- zhodnocovanie domácich surovín (obilniny, olejnin, mlieko) cez tvorbu pridanej hodnoty, a tým zvyšovanie životaschopnosti a všestrannosti slovenského poľnohospodárstva,
- zvýšenie produkcie bravčového mäsa (o 172 tis. t),
- posilnenie živočíšnej výroby a tým nepriamo zamestnanosť a správu krajiny,
- rozšírenie pestovania ovocia (o 30 tis. t), zeleniny (o 172 tis. t), zemiakov (o 230 tis. t) a ich spracovania za účelom zvýšenia zamestnanosti, spotreby a zníženia dovozu,
- rozšírenie pestovania zeleniny s využitím netradičných zdrojov energie,
- zvýšenie využiteľnosti konzervárenských a mraziarskych kapacít pre spracovanie ovocia a zeleniny,

- podporu vytvárania regionálnych odbytových organizácií poľnohospodárskych výrobcov predávajúcich agropotravinárske výrobky,
- v rámci pravidiel EÚ nastavenie korektných vzťahov v rámci jednotlivých článkov potravinových vertikál, hlavne posilnenie trhovej vyjednávacej sily prvovýrobcov v potravinovej vertikále,
- vytváranie podmienok predaja poľnohospodárskych výrobkov domácomu spotrebiteľovi na domácom trhu cez politiku zamestnanosti, prípadne legislatívu MPRV SR, napr. pre malé bitúcky, alebo v oblasti priameho predaja spotrebiteľovi,
- prijatie národnej legislatívy, ktorou sa zavedie pojem „tradičná regionálna špecialita“ a ustanovia podmienky jeho používania,
- presadzovanie tradičných regionálnych špecialít, ich prezentáciu na medzinárodných podujatiach,
- vytvorenie podmienok pre rozšírené zásobovanie lokálnych sietí verejného stravovania,
- obnovenie a udržiavanie existujúcich poľnohospodárskych objektov aj s prípadným využitím finančných prostriedkov politiky zamestnanosti pre zamestnanie osôb z iných ako poľnohospodárskych profesií,
- zohľadnenie klimatických zmien pri vývoji štruktúry poľnohospodárskej produkcie v novej politike rozvoja vidieka,
- zefektívnenie poradenského systému a jeho prepojenie s vedeckovýskumnou základňou a výrobnou praxou.

Podrobnejšie informácie k jednotlivým častiam vlastného materiálu sú uvedené v prílohách 1 až 10.